

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ТА ТУРИСТИЧНОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ

**РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ РОЗШИРЕННЯ МІЖНАРОДНОГО
ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ**

Кваліфікаційна робота здобувача
освітнього ступеня «бакалавр»
242 Туризм
освітньої програми Туризм.
Веремєєв Андрій Русланович
Керівник: к.е.н., доц. Шевченко-
Перепьолкіна Р.І.
Рецензент: д.е.н., професор кафедри
міжнародного менеджменту та інновацій
Національного університету «Одеська
політехніка» Захарченко В. І.

Ізмаїл-2023

Робота допущена до захисту

на засіданні кафедри української підприємницької та
туристичної діяльності (назва випускової кафедри)
протокол № 14 від « 05 » серпня 20 23 р.

Завідувач кафедри

Метін Метін М. К.
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робота пройшла публічний захист

на відкритому засіданні ЕК

« 22 » серпня 20 23 р.

Оцінка 83 добре
(за стобальною шкалою) (за традиційною шкалою)

Голова ЕК

Шевченко Шевченко Пересолюкіна Р. І.
(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ.....	8
1.1 Сприяння туризму для сталого соціально-економічного розвитку в гірських районах	8
1.2 Умови та фактори розвитку гірськолижних туристичних територій....	12
1.3 Основні тенденції розвитку туризму в Україні.....	20
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	25
2.1 Особливості розвитку в Україні гірськолижного туризму.....	25
2.2 Досвід організації гірськолижних курортів у Західній Європі.....	30
2.3 Проблеми функціонування центрів гірськолижного туризму в Україні.....	46
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	57
3.1. Перспективи розвитку гірськолижного туризму в Україні напередодні Олімпіади 2026.....	57
3.2 Формування стратегії розвитку туристично-рекреаційних територій України.....	64
Висновки до розділу 3.....	73
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми. Гірськолижний туризм в даний час є одним з найважливіших соціально-економічних явищ, що впливає на розвиток окремих гірських регіонів і країн. Його розвиток забезпечить сильну синергію в багатьох секторах і сприятиме сталому соціально-економічному розвитку регіону. На жаль, в Україні не приділяють належної уваги розвитку гірськолижного туризму, незважаючи на те, що його економічні переваги визнають у всьому світі. Як наслідок, існуючі гірськолижні курорти країни відстають від світових стандартів і не можуть задовольнити зростаючий попит на гірськолижний відпочинок. Низький рівень обслуговування та стрімке зростання цін змушують вітчизняних любителів гірськолижного туризму виїжджати за кордон.

Аналіз світового досвіду показує, що туризм позитивно впливає на економіку окремих країн і регіонів. Туризм охоплює широкий спектр економічної діяльності і зараз вважається однією з найбільших галузей у світі. За даними Всесвітньої туристичної організації, у 2017 році кількість міжнародних туристів досягла 1 мільярда, а доходи перевищили 600 мільярдів євро.

Піші прогулянки в гори останнім часом стали популярними в усьому світі, і Україна не є винятком. В даний час в Японії налічується понад 3 мільйони любителів гірських лиж, і кажуть, що щороку їх кількість зростає приблизно на 8%.

Насправді відсутність раціонального механізму управління розвитком напрямків гірськолижного туризму в країні може призвести до нераціонального використання природних рекреаційних ресурсів гірських територій, що призведе до серйозних екологічних та соціально-економічних проблем у майбутньому.

Багато гірських регіонів розглядаються як джерела різного роду сировини з достатніми туристичними ресурсами. Ці території залишаються

слаборозвиненими, часто деградованими та осередками політичної та соціально-економічної нестабільності.

Отже, темою даного дослідження є розробка нового підходу до планування розвитку та управління гірськими туристичними територіями України, дотримуючись принципів сталості, передбачаючи збереження природних територій та формування високого рівня життя місцевого населення.

На сьогоднішній проблемою управління сталим розвитком туризму в гірських районах, є відносно новим і знаходиться в стадії формування. Серед авторів які розглядали ці питання можна назвати наступних: Беркович В.І., Картагова Н.В., Крачило М.П., Король О.Д., Машіка Г.В., Вихристенко Б.І., Мельниченко О.О., Башловка Д.С., Кулешова Г.О.

Уточнено мету та проблематику дослідження, оскільки проблема розвитку гірського та гірськолижного туризму та процес формування економічного ефекту від його реалізації недостатньо роз'яснена.

Мета дослідження: формулювання науково обґрунтованого підходу до планування розвитку центрів гірськолижного туризму.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- вивчити динаміку розвитку гірського туризму в Україні та за кордоном;
- проаналізувати процес розвитку та функціонування туризму в гірській місцевості;
- дослідити вплив індустрії туризму на економіку горбисто-гірських районів;
- визначити та проаналізувати типові проблеми та рішення щодо створення та функціонування центрів гірського туризму.

Об'єктом дослідження: обрано розвиток центрів гірськолижного туризму.

Предметом дослідження: є розробка концепції розширення міжнародного гірськолижного туризму в Україні

Методи дослідження. Як інструментарій дослідження використовувалися загальнонаукові методи дослідження:

- теоретичне узагальнення основ дослідження гірськолижного туризму з використанням методів системного, логічного аналізу та теоретичного узагальнення;
- статистичний, проблемний та порівняльний аналіз для вивчення розвитку гірськолижного туризму в Україні;
- графічні, динамічні методи оцінки ефективності інвестиційних проектів для вивчення перспектив розвитку гірськолижних курортів України;
- SWOT-аналіз для визначення сильних і слабих сторін в діяльності стратегії розвитку гірськолижного туризму як важливого виду діяльності для економіки України, також можливостей і загроз щодо його розвитку.

Інформаційна база даного дослідження базується на публікаціях вчених і фахівців в галузі туризму в країні і за кордоном, офіційних державних і регіональних програмах розвитку гірськолижного туризму, нормативно-правових актах, методичних посібниках, регулярні публікації та матеріали наукових конференцій, статистика розвитку туризму в Україні.

Наукова новизна авторського дослідження полягає в тому, що воно дає напрямок для розширення міжнародного гірськолижного туризму в Україні.

Практичне та теоретичне значення даного дослідження полягає в тому, що викладені в ньому основні положення та рекомендації сприятимуть розвитку управління гірськими територіями та матимуть методологічне значення для створення стратегічних програм розвитку туризму в гірських територіях.

Апробація результатів дослідження. Деякі результати наукового дослідження доповідалися та обговорювалися на:

- на Міжнародній науково-практичній конференції «менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу в умовах економіки відновлення», за

результатами якої опубліковані тези «Сучасний стан та перспективи розвитку туризму в Україні» Київ, 19 квітня 2023 р., С. 91-93.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 82 сторінки комп'ютерного тексту. Робота містить 6 таблиць та 1 рисунок.

РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

1.1 Сприяння туризму для сталого соціально-економічного розвитку в гірських районах

Бурхливий розвиток туризму, організація колективного відпочинку лижників і забезпечення необхідного комфорту створили в багатьох розвинутих країнах цілу індустрію зимового відпочинку, яка зайняла провідне місце в національній економіці. Сучасні гірськолижні курорти включають в себе готельні комплекси, маятникові підйомники, крісельні підйомники, системи бугельних підйомників, гірськолижні траси різної довжини та складності, тренувальні траси, служби та контроль трас, спортивні організації та споруди, магазини, пункти прокату, школи тощо.

Гірськолижний туризм – це комплексний вид туризму, який включає такі елементи, як оздоровчий, рекреаційний, спортивно-аматорський, екологічний, і можна назвати його особливим видом туризму.

Гірськолижний туризм – це туризм, яким можна насолоджуватися незалежно від пори року. Гірськолижний туризм - це затратний і трудомісткий туризм [1].

Гірськолижні курорти – це місця відпочинку та розваг з добре розвиненою інфраструктурою. Ці курорти, як правило, розташовані на горах або великих пагорбах і включають лижні схили та супутні послуги (з підйомниками, прокатом лиж, ресторанами та паркуванням) [2].

Сучасна наука розглядає гірськолижний туризм як складну соціально-економічну систему. Туризм – галузь економіки, невиробнича сфера, підприємства та організації, які обслуговують потреби туристів [3].

Матеріальні та нематеріальні послуги гірськолижного туризму. Основна його функція - забезпечити людям повноцінний і раціональний відпочинок.

Гірськолижний туризм - це вид активного відпочинку, який зарядить вас позитивними емоціями і дасть можливість чудово провести час. Гірськолижний туризм є фундаментальною опорою економіки багатьох розвинутих країн і країн, що розвиваються в даний час. Гірськолижний туризм став індустрією міжнародного масштабу і увійшов у рейтинги, та є третім за прибутковістю видом туризму.

Через низку причин лижний туризм як галузь отримав соціальну увагу, якої він заслуговує через свою справжню роль у соціально-економічній діяльності. Однією з головних причин цього є достатньо організований статистичний облік туристичної діяльності та навички соціального управління, тому економічні показники гірськолижного туризму перевершують переваги інших видів туризму [4, с. 220].

Діяльність гірськолижного туризму особлива і значно відрізняється від діяльності працівників інших галузей. На перший погляд, здається, що управління туристичними дестинаціями та туристичними організаціями залежить від тих самих основ, що й управління будь-якою компанією, але управлінська діяльність гірськолижного туризму значно відрізняється від діяльності працівників інших галузей.

Гірськолижний туризм має свої особливості. Вони впливають з характеристик послуг, що надаються туристичними компаніями та туристичними організаціями.

Для цього необхідно вирішити, в якому напрямку слід розвивати інструменти управління, щоб адекватно вирішувати проблеми, характерні для туристичних організацій. Першою характеристикою гірськолижного туризму є глибина його проникнення і складність взаємозв'язків між його компонентами. Багато туристичних підприємств невеликі. Великі туристичні компанії створюються лише в густонаселених районах.

Другу характеристику гірськолижного туризму та туризму в цілому як мети управління можна представити у вигляді нечітких цілей діяльності. Менеджмент приватних туристичних компаній орієнтований на отримання

прибутку у своїй діяльності та характеризується чіткими цілями накопичення вартості та отримання прибутку. Керівництво туристичних організацій ні на корпоративному рівні, ні на місцевому рівні не ставить перед собою таких цілей. Таким чином, його результативність і успіх не можна оцінити об'єктивно. Ймовірно, це питання, яке актуальне в індустрії туризму. Інакше кажучи, точно передбачити всі явища і процеси, що відбуваються в туризмі (зміни політичної ситуації, швидке погіршення кліматичних умов, зміни податкової системи) надзвичайно важко [5, с. 32].

Далі, особливість гірськолижного туризму полягає в тому, що на нього сильно впливає база зацікавлених клієнтів. Кожен туристичний бізнес працює в середовищі різних зацікавлених сторін і клієнтів. Туристичні організації співпрацюють з багатьма зацікавленими сторонами, які мають сильний вплив на організацію. Крім того, існують різні інтереси серед окремих зацікавлених сторін.

Туристичні організації повинні усвідомлювати інтереси різних сторін, залучених до процесу обслуговування, якщо їхня діяльність керується загальноприйнятими нормами, пріоритетами та уявленнями про цінності та цілі для подальшого розвитку регіону [6, с. 115].

Оскільки туристичні продукти надаються службою, передбачається, що клієнт є і послугу неможливо перемістити. Тому керівництву туризму необхідно більше уваги приділяти управлінню персоналом та координації міжособистісних стосунків. Це особливо вірно для туристичних операцій, які надають послуги через безпосередній контакт з людьми.

Гірськолижний туризм має величезний вплив на такі сфери, як економіка, навколишнє середовище та політика, що, у свою чергу, впливає на туризм. Туристичні напрямки виграють від своїх клієнтів. Дохід, отриманий від надання їм послуг, є основним доходом і важливіший, ніж дохід, отриманий місцевими жителями.

Прибутки від гірськолижного туризму є новим джерелом, яке живить економічний обіг регіону та матиме подальший ефект. Чим більше послуг

продається на місцевому рівні, іншими словами, чим сильніше місцеве виробництво, тим вища ціна на перебування в цьому регіоні. Гірськолижний туризм може також отримати екологічну вигоду, якщо туристичні гонорари будуть використовуватися для будівництва та підтримки нових схилів [7, с. 47].

Специфіка туристичних продуктів пов'язана зі специфікою туристичного попиту. Попит на туристичні послуги неоднорідний, складається в основному з різних причин. Одна з яких - це невідчутність туристичних послуг і неможливість їх збереження. Туристичні послуги - це не те, що можна побачити при укладанні договору, і не те, що можна смакувати як смачний продукт. Це пов'язано з тим, що якість туристичних продуктів дуже різниться, залежно не лише від постачальника, але й від часу, місця та пропозиції.

Чинником неоднорідності попиту на туристичні послуги є також різноманітність споживачів туристичних послуг. Різні типи туристів мають різні цілі подорожі, потреби в туристичних послугах і ціни, які вони готові і здатні заплатити. Кожному типу туриста відповідає певний тип туристичного ринку. Провайдери туристичних послуг націлені на певний тип мандрівників. На туристичний попит сильно впливають такі фактори, як дохід, склад сім'ї, вік сім'ї, рівень освіти та професія [8].

Найважливішим фактором, що впливає на туристичний попит, є прибуток. Подорожувати можуть лише ті, у кого достатньо грошей на подорожі. Тобто туристична потреба - це єдиний туристичний попит, який має засоби для задоволення .

Туристичні послуги – це все, що мандрівники розглядають і використовують під час подорожі (при зміні місця перебування, при зупинці в кінцевому пункті призначення) [9]. Отже, туристичні послуги можна назвати сукупністю послуг (як матеріальних, так і нематеріальних), які є специфічними туристичними продуктами для туристів.

Розглядаючи концепцію операційної ефективності в гірськолижному туризмі, виходить що гірськолижний туризм є перш за все важливим соціально-економічним явищем. Його вплив все більше відчувають як окремі мешканці, так і суспільство в цілому. Як такий, лижний туризм – це діяльність, яка безпосередньо впливає на суспільство, культуру, освіту, економічну сферу та міжнародні економічні відносини кожної країни [10, с. 309].

Правильно оцінювати ефективність функціонування гірськолижного туризму, позитивно впливати на статус та тенденцію розвитку туристичних підприємств, визначати їх масштаби, відстежувати явища та процеси, розвивати ці підприємства та їх структурні підрозділи, прогнозувати та планувати. Однак слід мати на увазі, що механічно переносити відомі методи визначення ефективності з інших галузей економіки немає сенсу. Виходячи з особливостей туристичної діяльності, необхідно з'ясувати, що необхідно вимірювати, щоб розрахувати її ефективність. Адже ефективність гірськолижного туризму визначається кількістю туристів.

1.2 Умови та фактори розвитку гірськолижних туристичних територій

Інтенсивний розвиток туризму у світі призвів до швидкого освоєння та експлуатації гірських районів, що зумовило розвиток гірського туризму. Гірський туризм включає гірськолижний туризм, гірські прогулянки, альпінізм, дельтапланеризм, спелеологію.

Більше половини доходів від гірського туризму приносить лижний туризм. У світі 70 мільйонів лижників, 55 мільйонів з яких гірськолижники. У Північній Америці 20 мільйонів лижників, 24 мільйони в Японії і 25 мільйонів в Європі. Лижна індустрія приносить мільярди доларів доходу, а її частка в індустрії туризму та відпочинку зростає з кожним роком [11]. Регіони, де є або створюють центри гірськолижного туризму, зроблять

значний внесок до бюджету у вигляді податків від галузей, які займаються туристичною діяльністю та індустрією гірськолижного туризму.

З іншого боку, регіони України, які мають усі необхідні умови для розвитку гірського туризму, або регіони, де вже створені бази гірського туризму, не отримують великих доходів від розвитку та функціонування таких баз. Низька ефективність використання потенціалу гірських туристичних дестинацій України, особливо гірськолижного, зумовлена відсутністю єдиної комплексної концепції розвитку ринку гірського туризму, механізму соціально-економічного розвитку гірських туристичних дестинацій України. Це пов'язано з тим, що в останні роки популярне захоплення гірськими лижами призвело до формування цілих індустрій зимового відпочинку в багатьох розвинених країнах. Для сучасного гірськолижного центру потрібні готелі, підйомники, спуски, курси підготовки, служби порятунку, лижні школи, пункти прокату та різноманітні магазини.

Цей вид туризму дуже специфічний, поєднує в собі елементи інших видів туризму, таких як рекреаційний, екологічний, спортивний, лікувально-оздоровчий. Крім того, гірськолижний туризм - це туризм який залежить від сезону. Порівняно недавно спортивний туризм став самостійною формою туризму. У минулі часи гірськолижні поїздки були не такими масовими, а можливості гірськолижних курортів були якісно іншими. Можна сказати, що гірськолижний туризм – це зовсім інше явище [12].

Основним фактором розвитку лижного курорту є адаптація до природних умов. Кілька місяців на рік вимагають щільного снігового покриву. Місцевість, висота над рівнем моря та сезонні погодні умови також є важливими факторами. Австрійські Альпи є популярними курортами в землях Тіроль, Каринтія та Зальцбург. Крім того, можна поєднувати відпочинок на термальних джерелах і лікування для відновлення організму від втоми.

Гірськолижні курорти Андорри зараз дуже популярні, тому що пропонують таку ж якість обслуговування, хоча вони дешевші, ніж в Альпах. Є два основних гірськолижних курорту Гран Валіра і Валь Норд. Курорти Андорри також є привабливими для досвідчених лижників [13].

У Франції розрізняють традиційні та сучасні гірськолижні курорти. Традиційні курорти включають такі гірські села, як Марібель, Шамоні, Валь д'Ізер і Межев. Сучасні курорти включають Куршевель, Ла Плань, Валь Торренс, Аворіаз.

Серед швейцарських курортів відомі і популярні Церматт, Білярд, Верб'є, Давос і Санкт-Моріц. Найпівденніший курорт Швейцарії Церматт входить до 10 найкращих курортів світу [14]. Найпопулярніші курорти Італії розташовані в Доломітових Альпах, в районах Альта-Вальтелліна і Валле-де-Аоста. Гірськолижний спорт у Туреччині почав розвиватися лише недавно, але курорти на схилах Північних Анатолійських гір користуються великою популярністю [15].

Новачкам варто звернути увагу на гірськолижні курорти скандинавських країн. Для тих, хто любить кататися на нижніх схилах, є багато гірськолижних центрів з хорошими умовами. У Польщі є міжнародні гірськолижні курорти, такі як Закопане, Карпат і Зкральська Полева. Крім туристичних і оздоровчих програм, Чехія пропонує катання біля підніжжя вершин Кіохо.

Катання на лижах по праву вважається одним з найдорожчих видів спорту, але в Болгарії, Румунії, Польщі, Андоррі, Чехії та Словаччині ви зможете насолодитися ним за цілком прийнятною ціною. В Україні також активно розвивається гірськолижний туризм, але, на жаль, перевагу має внутрішній туризм. Гірські лижі добре розвинені в деяких країнах, але попит з боку іноземних туристів низький.

Гірськолижний відпочинок найчастіше проходить при поєднанні морозу, вітру і сонця. Зіткнення з ними та здатність адаптуватися до них

безпосередньо пов'язані з покращенням вашого здоров'я та зміцненням вашого тіла. Це лише деякі з переваг катання на лижах.

Катання на лижах є одним із найдавніших видів активного відпочинку. З року в рік бажаючих покататися на лижах не зменшується, а збільшується. Крім того, порівняно з 1980-ми, 1970-ми і навіть 10 роками тому, лижні послуги є набагато повнішими та різноманітнішими. На більшості гірськолижних курортів є траси для спуску, якими можуть користуватися як професіонали, так і новачки, а місцеві інструктори навчать вас правильному катанню.

Нерідко можна побачити людей, які люблять кататися на гірських лижах. Купа адреналіну, тому що весь час все відбувається страшенно швидко без особливих хитрощів.

Країни Європи прийняли міжнародну колійну систему.

«Зелений» схил – пологий широкий спуск і є найлегшим спуском, призначеним переважно для початківців і катання на санках.

«Синій» схил також передбачає легкий схил. Хоча тут є нерівна місцевість, немає схилів чи інших перепадів висоти, і пологі схили є основною течією.

«Червоні» стан схилів середньої складності є хорошим показником загального стану гірськолижного курорту. Ці схили можуть бути значно крутішими або мати поєднання пологих і крутих ділянок. Основна цільова аудиторія - досвідчені лижники, які опанували базову техніку катання.

«Чорні» схили – це не тільки круті спуски, але також стрибки з крутим перепадом висоти, і вони призначені для досвідчених лижників. Вузькі місця та різкі повороти вимагають великого досвіду та вправності [16, с. 35].

Гірськолижні траси відрізняються рівнем складності і тому у них різні спеціальні позначення (табл.1.1). Як правило, гірськолижні курорти володіють всіма категоріями трас, для того щоб залучити як професіоналів, такі новачків.

Таблиця 1.1.

Основні вимоги до гірськолижних трас

Вимоги	Зелена	Синя	Червона	Чорна
Рельєф ландшафту (Легкий, різноманітний, із середніми та більшими зарівню нахилу ділянками)	легкий	Легкий (різноманітний)	Різноманітний злегким, середнім і не дуже різкими зарівнем нахилу ділянками	Різноманітний злегким, середнім і великим по рівню нахилу ділянкам

Продовження табл. 1.1.

Кут нахилу траси (Поздовжній і поперечний нахил), в%	Від 5% до 15%	До 25%	до 40%	Понад 40%
Ширина траси	Від 15 до 40 м	Від 20 до 40 м	Від 30 до 40 м	Від 35 до 40 м
Профіль ділянки	Легкий рівномірний нахил з місцем для зупинки	Переливаються, легкі різноманітні нахили	Різноманітний без різких кордонів і бічних нахилів	З різним відхиленням і відповідним з'єднанням нахилів
Небезпечні ділянки	Не допускаються	Слід уникати	Допускаються як виняток. Їх слід обов'язково убезпечити	Слід уникати Нахил понад 60%, і різкі бічні нахили, при цьому їх необхідно обов'язково убезпечити

Джерело: [16, с. 78]

У деяких країнах Європи (Австрія, Німеччина, Швейцарія) перші дві категорії трас прийнято позначати одним кольором (синім). У Сполучених Штатах, Канаді та Австралії використовується інша система: перші дві легкі траси позначено зеленими кружками, середньої складності – синіми квадратами, а складні траси, схожі на європейську систему, позначено чорним трикутником. Крім того, в цих країнах є ще одна більш складна траса під назвою «Double Black».

Всі ці позначення відносні, так як складність залежить не тільки від крутості схилу, але і від того, як схил облаштований.

Лижі – це пристрій у формі пластини, призначений для полегшення повороту на снігу. Геометрія лиж може відрізнятися залежно від виду спорту [17].

Види лиж:

- лижний слалом;
- гірські лижі;
- карвінгові лижі;
- твінтіпс;
- легкі бігові лижи;
- бігові лижі;

Лижі бувають двох видів: дерев'яні (багатошарові) і пластикові[18].

Дерев'яні лижі добре утримують мазь, легко ковзають в мороз і зручні на м'якому снігу. Дерев'яні лижі не мають складних для встановлення кріплень. Початкове навчання на дерев'яних лижах легше, ніж на пластикових.

Пластикові лижі легші, гнучкіші та в рази міцніші, ніж дерев'яні. Бігове покриття лиж не руйнується від вологи та є дружнім до мастильних матеріалів. Крім того, пластикові лижі краще ковзають по снігу без мастила.

Сноубординг – це вид спорту, призначений для катання з засніжених схилів і гір [19, с. 133].

Першою подібністю до сноуборду був Snapper, винайдений і виготовлений Шерманом Поппеном для своєї дочки в 1965 році в Маскегоні, штат Мічиган. Це були дві лижі, склеєні в одну.

Перші сноуборди мали погану керованість і були заборонені на багатьох гірськолижних курортах того часу. В результаті лижники і сноубордисти вже давно мають взаємну неприязнь. Найбільше сноубордистів було в 2004 році, близько 6,6 мільйонів. Однак у 2008 році це число впало до

5,1 мільйона через так звану зиму «повернення лиж», яка особливо характерна для Європи.

Сучасні сноуборди – це високотехнологічні продукти, які представляють собою злиття технологій і засновані на сучасних композитних матеріалах, що робить їх легкими і міцними.

В основному існує три типи сноубордів.

1. Жорстка – гостра подовжена пластина з неправильними носом і хвостом. Для використання лише з жорсткими кріпленнями та жорсткими черевиками. Призначений як для спортивних змагань (паралельний слалом, паралельний слалом-гігант), так і для карвінгу. Цей тип дошки характеризується максимальною швидкістю, реактивністю, необхідними навичками та фізичною підготовкою.

2. Фрірайд – дошка, призначена для їзди по порошковій землі. Зазвичай вони досить довгі, з широким носом. Типовим прикладом є лонгборд «Swallowtail», який має хвіст, що розділяється на дві частини, як у ластівчиного хвоста, і широкий ніс. Відрізняється великою біговою поверхнею, максимальною довжиною краю та відчуттям на снігу.

3. Найбільш поширені м'які дошки. Існує багато різновидів для фрістайлу, джиббінгу та багатоборства беккантрі. М'які сноуборди підходять новачкам.

Якщо ви любитель кататися на лижах, зверніть увагу в першу чергу на безпеку. Гірські лижі відомі як один з найбільш травматичних видів спорту серед масових. Катання на лижах часто закінчується травмою. Якщо у вас немає грошей, щоб оплатити дороге лікування, у вас великі проблеми.

Для одноразових туристичних віз страхування є обов'язком туроператора, який зазвичай має ексклюзивного партнера страхових компаній. Довгострокові візи вимагають окремої страховки, і вони намагаються максимально покрити ваше перебування на гірськолижних курортах.

Страхування подорожей від нещасних випадків є додатковим страхуванням до вашого звичайного страхування на випадок невідкладної медичної допомоги. Якщо застрахована особа перебуває за кордоном і стає інвалідом - буде виплачена повна страхова сума. У разі такої травми, як перелом кістки або забій, застрахований може отримати безкоштовну допомогу та відправлення назад на батьківщину [20, с. 11].

Медичне страхування лижників має свої особливості. По-перше, ця страховка в 1,5-2 рази дорожча за звичайну медичну страховку. Це пов'язано з високим ризиком отримання травми, складністю його рівня та пов'язаними з ним високими виплатами. Оскільки приблизно 1 зі 100 туристів отримує серйозні травми під час катання на лижах, компанії вважають цей вид страхування нерентабельним. Тому турист, який має намір покататися на лижах у горах країни Шенгену, платить у середньому 100 гривень на день при ліміті відповідальності 30 тис. євро або доларів США. За «заточені лижі» в пострадянських країнах (ліміт відповідальності \$5-15 тис.) – 70 гривень на день [21].

Батьки, які катаються на лижах з дітьми, мають загальне страхування. Деякі також пропонують знижки для сімей з двома або більше дітьми. Людям старше 70 років більшість страхових компаній відмовляють у страховому покритті. Майте на увазі, що деякі компанії покривають вас лише тоді, коли ви катаєтесь на спеціально обладнаних схилах, тому якщо ви хочете кататися в лісі, а не на схилах, там немає страхового покриття. Лижне страхування включає покриття вашого майна, а також покриття травм інших лижників (через недосвідченість або недбалість).

Позагірні лижі не покриваються звичайною лижною страховкою, тому ви повинні погодитися на це додатково. Для екстремального катання вартість пошуку гори повинна бути включена в лижну страховку. Купуючи страховку, необхідно звернути особливу увагу на умови страхування.

Перш за все, не женіться за дешевизною. По-друге, ви повинні переконатися, що ваша страховка не включає франшизу. Це та частина

збитку, яку не виплачує страховик. І ви платите її за власні кошти. Відрахування може бути чистим або відсотковим. По-третє, важливо уточнити, чи буде коштувати операція і скільки це буде коштувати.

Туристи, які їдуть на гірськолижні курорти, до основної вартості додають страховку. Загальне медичне страхування і страхування від нещасних випадків мають багато спільного. Неможливо сказати, який вид страхування подорожей за кордон найкращий. Тому більшість страхових компаній упаковують і продають ці страхові продукти під загальною назвою “Travel”.

Але не тільки травми погіршують подорожі та відпустку. Під час подорожі ви можете втратити свої речі або багаж. Тому цей вид туристичного страхування є досить популярним, оскільки дозволяє мандрівникам принаймні частково (а іноді й повністю) покрити вартість втрачених речей. Таке страхування захищає від ризику пошкодження або втрати внаслідок стихійних лих, вибухів, пожеж тощо.

1.3 Основні тенденції розвитку туризму в Україні

Розвиток туристичної галузі сьогодні визнано одним із пріоритетів країни. Розвиток туристично-рекреаційної сфери базується на наявності унікальних рекреаційних та культурно-історичних ресурсів провінції.

Згідно зі звітом WEF 2022, Україна посідає 54 місце в рейтингу конкурентоспроможності індустрії подорожей і туризму, не змінившись порівняно з 2021 роком [22]. Розвиток туристичної галузі характеризується позитивною та постійною динамікою. Створення нового іміджу українських туристичних продуктів, конкурентоспроможних як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях, підтримка МСП у туристичному секторі призвели до збільшення кількості туристів та збільшення обсягу послуг.

У 2021 році Україна прийняла 4 мільйона іноземних туристів, що на 26% більше, ніж у 2020 році. Збільшення в'їзного туризму в 2021 році відбулося за рахунок збільшення кількості індивідуальних поїздок.

Подорожі з приватною метою зросли в таких країнах: Словаччина (14%, 7,01 млн осіб), Угорщина (16%, 12,45 млн осіб), Німеччина (7%, 8 тис. осіб).

Групові поїздки зменшилися на 17%. Найбільше скорочення спостерігалось в Німеччині (на 7%, 12,7 тис.), Канада (на 18%, на 2 тис.), Польща (на 11%, на 19 тис.), США (на 5%, на 2,6 тис.) [23].

Відрядження зменшилися на 10%. Найбільше скорочення спостерігалось в Латвії (на 10%, на 70 тис. осіб) та Польщі (на 2%, на 3 тис. осіб).

Таблиця 1.2.

Структура в'їзного тур-поток за мотивацією

Службова поїздка	0,7 млн.осіб	4% потоку	зменшення на 10%
Організований т-м	1,2 млн.осіб	6% потоку	зменшення на 17%
Приватний туризм	19,2 млн.осіб	90% потоку	зменшення на 4%

Джерело: Державна служба туризму та курортів (за даними АДУ)

В структурі в'їзного тур-поток відбулися такі зміни - частка організованого туризму зменшилась з 7% за 2020 р. до 6 % за 2021 р., частка приватного туризму збільшилась з 89% за 2020 р. до 90 % за 2021 р., частка службових поїздок, як і за 2020 р. залишилась 4 %.

Таблиця 1.3.

Структура в'їзного тур поток за країнами походження

Країни СНД	15,4 млн. осіб	73% потоку	Збільшення на 5%
Країни ЄС	5,3 млн.осіб	25% потоку	Збільшення на 7%
Інші країни	458,1 тис. осіб	2% потоку	Збільшення на 6%

Джерело: Державна служба туризму і курортів (за даними АДУ)

Зменшення кількості туристів з країн ЄС в основному відбулося за рахунок Польщі (на 18%, 457 тис.), Великої Британії (на 4%, на 2,5 тис.), Данії (на 6%, на 0,7 тис.) та Румунії (на 15%, на 166 тис.). Це відбулося за рахунок зменшення кількості туристів.

Надходження з країн СНД відбулися в основному за рахунок зростання в Азербайджані (на 14%, 9,4 тис.), Киргизстані (на 72%, на 7,5 тис.) і в Узбекистані (на 9%, на 9,1 тис.).

Водночас найбільше інтересів до України серед іноземців виявляли турки, попит на подорожі яких зріс на 29%. Також є туристи з Німеччини та США, але найбільше – з Молдови.

Рейтинг країн в'їзного туризму [24]:

- Молдова – 368,3 тис.;
- Румунія – 109,4 тис.;
- Туреччина – 93,1 тис.;
- Польща – 77,5 тис.;
- Угорщина – 75,9 тис.;
- Німеччина – 39,6 тис. (зростання у шість разів порівняно з аналогічним періодом 2020 року);
- США – 34,1 тис. (зростання в 1,5 раза);
- Ізраїль – 26,6 тис.

У першому півріччі 2021 року українці виїхали за кордон на 15% більше порівняно з минулим роком. Загалом країну покинули 5,7 млн українців. Попередніми пунктами призначення були Туреччина (приблизно 774 000) і Єгипет (+88%, 705 000). Наприклад, поїздки в Домініканську Республіку зросли на 238%, з 35 000 туристів, що на 5 000 більше, ніж Болгарія за той самий період. Серед інших - Катар (11,5 тис.), Мальдіви (10 тис., стільки ж українців, які одночасно відвідали Францію), Танзанія (7 тис.), Шрі-Ланка (2,5 тис.).

У новій туристичній реальності на перший план вийшли карантинні обмеження, імміграційні правила та поширення COVID-19, а також ціни на тури та особливі преференції.

Виїзний туризм збільшився для особистих і ділових поїздок. Німеччина (11 %, 5,3 тис. осіб), Словаччина (46 %, 11 тис. осіб), Туреччина (2 %, 0,8 тис. осіб), Угорщина (16 %, 6,6 тис. осіб).

За індивідуальними поїздками спостерігається зростання на 15% за рахунок виїзду українських туристів: Польща (42%, 1,1 млн осіб), Єгипет (у

2,5 рази, 30 тис. осіб), Угорщина (11%, 176,1 тис. осіб), ОАЕ (2,5 рази, 13,7 тис. осіб), Туреччини (72%, 41,3 тис.) та Німеччини (в 3 рази, 198,7 тис.).

Організовані поїздки зменшилися на 10% через зменшення напрямків, які відвідують українські туристи: Польща (↓24%, ↓26,6 тис.), Німеччина (↓22%, ↓10,7 тис.), Туреччина (↓7%, ↓23,3 тис. осіб).

Таблиця 1.4.

Структура виїзного потоку за мотивацією

Службова поїздка	0,9 млн. осіб	5% потоку	зростання на 3%
Організований т-м	1,3 млн. осіб	7% потоку	зростання на 10%
Приватний туризм	15 млн. осіб	88% потоку	зростання на 15%

Джерело: Державна служба туризму та курортів (за даними АДУ)

Структура виїзного туризму змінилася наступним чином. Частка ділових поїздок впала з 6% у 2020 році до 5% у 2021 році.

Таблиця 1.5.

Структура виїзного потоку за країнами походження

Країни СНД	8,3 млн. осіб	49 % потоку	Зростання на 3%
Країни ЄС	7,7 млн. осіб	45 % потоку	Зростання на 22%
Інші країни	1,1 млн. осіб	6 % потоку	Зростання на 17%

Джерело: Державна служба туризму та курортів (за даними АДУ)

Туристи з країн ЄС: Польща (зростання на 35%, 1 млн), Німеччина (зростання вдвічі, 193,3 тис.), Італія (зростання на 13%, 13,1 тис.), Греція (зростання на 61%, 24 тис.), Угорщина (зростання на 12%, 186,7 тис.). тисяч осіб). Збільшення виїзних туристів з країн СНД відбулося переважно з Грузії (на 32%, 7,7 тис.), Казахстану (на 63%, на 1,9 тис.), і Туркменістану (зростання на 42%, 2800 осіб).

Рейтинг країн виїзного туризму [24]:

- Польща – понад 1,9 млн виїздів;
- Туреччина - 774,5 тис. (у 6,2 рази більше, порівняно до аналогічного періоду 2020 року);
- Єгипет – понад 705 тис. (зростання вдвічі);
- Угорщина – понад 671 тис.;
- Румунія – майже 294 тис.;

- Білорусь – 114,5 тис.;
- Словаччина – понад 112 тис.;
- Молдова – майже 107 тис.;
- ОАЕ - 84,7 тис.

Висновки до розділу 1

За своїми унікальними природними рекреаційними ресурсами Україна посідає одне з провідних місць у Європі. Проте через незадовільну матеріально-технічну інфраструктуру санаторно-курортних та рекреаційних закладів рівень надання послуг є низьким, неефективним, нераціональним, а іноді й споживацьким використанням природних ресурсів. На цьому етапі потрібні інвестиції в індустрію здоров'я.

Завдяки Євро-2021 українська туристична індустрія мала можливість активно брати участь у великому європейському туристичному ринку, надаючи стимули для підвищення якості послуг на всіх рівнях.

З цієї причини вже впроваджено нову систему класифікації готелів і сформовано національну мережу бюро туристичної інформації. Це, зокрема, подальший розвиток дитячого, молодіжного та культурного туризму шляхом запровадження культурно-пізнавальних турів і тематичних турів, розробка нових механізмів організації активного та різноманітного відпочинку туристсько-краєзнавчими засобами [25, с. 59].

Стабільний розвиток індустрії туризму базується на співробітництві між державою та компаніями. Необхідно розробляти та впроваджувати програми, що враховують особливості туристичної галузі. За даними міжнародної консалтингової компанії McKinsey & Company, це є першим кроком до забезпечення сталого зростання ВВП на тлі багатьох викликів, з якими стикається Україна. З цією метою вона спрямована на створення сприятливих умов для ведення бізнесу, стимулювання конкуренції, залучення інвестицій, впровадження передового зарубіжного досвіду,

усунення адміністративних бар'єрів та підвищення мобільності трудових ресурсів, що потребує розвитку кооперації та бізнесу [26, с. 89].

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

2.1 Особливості розвитку в Україні гірськолижного туризму

Використання природно-кліматичних рекреаційно-туристичних ресурсів визначається деталями їх функціонального призначення. Він визначає пріоритети розвитку туризму та рекреації в окремих регіонах, районах і областях. Проте, якби можна було провести більш-менш чіткі межі між підрозділами рекреаційної території (туризм, рекреація, спорт, санаторно-курортне лікування та ін.) на рівні функціонального призначення цих та інших ресурсів, необхідно прийняти комплексний підхід у вивченні просторової організації природно-ресурсного потенціалу. Тому рекреаційно-туристична придатність різнорідних шарів регіону насправді не є єдиною функцією, і кожен пласт може тією чи іншою мірою задовольнити потреби в туристичних послугах і санаторно-курортному лікуванні.

Реалізація розвитку індустрії туризму в ринковому середовищі можлива за умови поєднання чотирьох основних факторів [27, с. 16]:

- капіталу;
- технології;
- людського ресурсу;
- туристичних ресурсів.

Іншими словами, недостатньо мати капітал, придбати технології, найняти працівників і зайнятися туризмом. Необхідно визначити місця з туристично-рекреаційними ресурсами. Четвертий фактор, туристичні ресурси, є найдешевшим і в цілому може визначати високу прибутковість туризму. Якщо туризм веде до створення туристичних ресурсів (а не до споживання промислових товарів), цінність туристичних продуктів зростає в геометричній прогресії.

До рекреаційно-туристичних ресурсів у широкому розумінні відносяться такі [28]:

- економічні;
- натуральні;
- кліматичні;
- культурно-історичні;
- трудові;
- фінансові;
- соціальні;
- виробничі.

Туристичні ресурси - це природні та створені людиною об'єкти, придатні для виготовлення туристичного продукту. В принципі, туристичні ресурси визначають налагодження туристичної діяльності на території. Наприклад, основними критеріями придатності санаторію є наявність лікувальних мінеральних джерел, озокериту, хороші кліматичні умови та екологічно чисте природне середовище. При цьому чим більше очисних ресурсів, тим вища його очисна ефективність і тим вище його значення як рекреаційної території. Як правило, такі території невеликі і приурочені до населених пунктів з бальнеологічними ресурсами.

Туристичні ресурси в основному мають такі характеристики [29, с. 14]:

- привабливість;
- кліматичну привабливість;
- доступність;
- екскурсійна цінність;
- екологічні характеристики пейзажу;
- соціально-демографічні умови;
- природні заповідники;
- умови використання тощо.

Ці ресурси використовуються для таких цілей, як відпочинок, туризм, спорт і освіта. Наприклад, Карпати мають ресурси для спортивного відпочинку. Це відноситься до гірськолижного, туристичного, мисливського і спелеологічного підвидів.

До природних ресурсів України належать узбережжя Чорного та Азовського морів, гори, водойми (понад 70 тис. річок, понад 3 тис. природних озер, 22 тис. штучних водойм), ліси, рослинність і тваринний світ. У результаті створено 11 національних природних парків, 15 національних заповідників, заказників, дендропарків і пам'яток садово-паркового мистецтва. Родовища лікувальних грязей, мінеральних і радонових вод є частиною рекреаційного потенціалу нашої країни і мають національне та міжнародне значення [30].

Гори розташовані в чотирьох областях України: Львівській, Закарпатській, Івано-Франківській та Чернівецькій. Область також поділяється на дві частини, Прикарпатську та Закарпатську. Прикарпаття – це Івано-Франківськ і Чернівці, а Закарпаття - це Закарпаття. Гори є вулканічними і мають середню висоту близько 1200-1400 метрів. Найвищі вершини – гора Говерла (2061 м) у селах Ясіня та Яблуниця. Поруч розташовані двотисячники Українських Карпат: Петрос, Хом'як та Піп Іван.

Вершина покрита снігом близько п'яти місяців на рік. Майже в кожному регіоні є лижні зони, а лижні бази та курорти зазвичай розташовані в районах, придатних для катання на лижах і сноубордах.

Нині в Україні є чотири найбільші гірськолижні курорти: Буковель, Яблуниця, Славське та Драгобрат.

Туристичний комплекс Буковель розташований за 30 км. від Яремче та за 100 км. від Івано-Франківська на висоті 900 м. у селі Паляниця Закарпатської області. Тут можна побачити первозданну красу, природну гармонію та багаті ресурси краю, яких немає більше ніде. Таку назву він отримав тому, що розташований біля підніжжя гори висотою 1129 м, яка носить таку ж назву, як і гірськолижний курорт [31].

Тут рано випадає сильний сніг. Комплекс має бугельні та крісельні підйомники. До послуг гостей відносять такі: прокат лижного спорядження (гірські лижі, бігові лижі, сноуборди), лижна школа, де висококваліфіковані

інструктори розробляють індивідуальні програми навчання, лижна школа для дітей та інструктори зі сноуборду.

Вигідне розташування Буковелю та унікальні кліматичні умови сприяють ранньому та рясному снігопаду, ефективне снігоутворення та утримання схилів гарантують ідеальний сніговий покрив з листопада до середини травня. Також можливе нічне катання завдяки освітленню схилів. Цей гірськолижний курорт є особливим гірськолижним курортом з трав'янистим покриттям. За погодою та сніговими умовами на схилах Буковелю можна стежити онлайн за допомогою веб-камер, встановлених на схилах.

Перепад висот 488 м, довжина схилу 20 км. (95% схилів мають снігоприбиральні машини). Усі схили упорядковані та з'єднані між собою, найдовша з яких - 4500 м. Працює 7 підйомників (2 бугельних, 1 2-місний, 3 4-місний, 1 3-місний) і 5 мультиліфтів.

Відпочинок на гірськолижному курорті Буковель підійде для будь-якого віку. Клімат Українських Карпат, чисте повітря, джерельна вода та краєвид, який підходить для будь-якої пори року, позитивно впливають на всі системи організму.

Яблуниця розташована майже на кордоні Івано-Франківської та Закарпатської областей, недалеко від відомого перевалу Яблунець. Відстань до центру міста Яремче близько 30 км.

Яблуниця – найвідоміший гірськолижний курорт в Івано-Франківській області. Є 10 бугельних підйомників довжиною від 100 м до 1100 м, 2 в селі і 2 безпосередньо на перевалі. Траси різної складності. Під'їзд до стежок дуже зручний [32, с. 41].

Славське. Перше письмове вживання слова Славське датується 1483 роком. Поселення названо на честь річки Славки або на честь «славних» воїнів князя Святослава, убитого його братом Святополком у 1015 році. Могила Святослава знаходиться поблизу Славського, вище за течією річки

Опір. Назва річки походить від героїчного опору загону Захара Беркута великому татаро-монгольському війську Батия в 1241 році.

Історія розвитку туризму та розвитку гірськолижного спорту у Славських Карпатах починається з XVIII століття, коли Галичина входила до складу Австро-Угорської імперії. Сколівські землі разом із усією територією Тухольців були продані графом Потоцьким іншому графу Євгену Конському, який потім перейшов до рук нових підприємців Гределя та Шмідта. Мальовничі околиці та м'який клімат приваблювали аристократів, а промисловці-художники мали пансіони. Бідні жителі верховинці вирушили в море в пошуках кращого життя, а компанія гределів створила тисячі ромів для обслуговування багатих туристів, будуючи готелі, кліматотерапію та трампліни.

Сьогодні Славське зарекомендувало себе як курорт з гарячими джерелами. Площа 64 – квадратних кілометри, населення – 3,7 тис. осіб, 25 туристичних хостелів і баз відпочинку. Славське взимку – рай для лижників, це один із найпопулярніших гірськолижних курортів України.

Для катання на лижах використовуються гори Тростян, гори Погар, гори Менчул і гори Політехнік. З висотою 1236 метрів. Гора Тростян може конкурувати зі знаменитими горами Альп. Вона знаходиться за 2 км від центру села Славське. Туристи можуть взяти таксі до станції крісельного підйомника довжиною 2750 метрів.

Гора Політехнік розташована на в'їзді до Славська. При довжині 600-1000 м, ширині 100-150 м і перепаді висот 150-200 м вона досить рівна, без крутих перепадів. Для лижників-аматорів доступні два чеських бугельних підйомники на 600 і 1000 метрів [33].

Драгобрат це найвищий гірськолижний курорт Українських Карпат розташований на висоті 1400 м, біля підніжжя гори Стіг (1707 м) і гори Близнець (1883 м), на стику хвойних лісів і альпійської зони. Підковоподібна форма гір Свідивецького Хребта створює унікальне природне явище для Драгобратацької садиби, яка з листопада по травень вкрита стійким снігом.

Протягом останніх 30 років гірськолижний курорт Драгобрат ніколи не залишався без снігу, навіть у теплі сухі зими. Відпочинок на Драгобраті – це сучасний готель (74 місця) і два котеджі (29 місць) прямо на схилах, поруч з якими розташовані два ресторани, фінська сауна і відкрите кафе «Курятня».

Драгобрат підходить для лижників будь-якого рівня. З незайманою місцевістю та снігом до 5 метрів, Драгобрат – це рай для сноубордистів. Тут є три підйомники від 500 м (дитячий схил) до 2500 м, також можуть скористатися ним і спортсмени. Загальна протяжність спусків становить понад 9 км. Також є освітлені траси. Є прокат лижного спорядження та сноуборду, камера зберігання, інструктори, ігрова кімната, дискотека, сауна, ресторан, гірські хатини та польоти на парашані. Курорти постійно розвиваються. Найближчими планами інвестора є будівництво готелів і баз відпочинку в 100-150 населених пунктах, розвиток сервісної мережі, будівництво канатних доріг.

2.2 Досвід організації гірськолижних курортів у Західній Європі

Туризм – це діяльність, яка найбільше пов'язана з відпочинком, дозвіллям, спортом, культурою та контактом з природою.

Після 50 років приголомшливого зростання туристична індустрія стала більш складною та витонченою. Настав час посилити дослідження традиційних і нових сегментів ринку, а також споживчих переваг. Тому що рішення дозволяє максимально ефективно використовувати конкретні території для відпочинку людей і культурного розвитку без шкоди для інших галузей економіки та з мінімальним впливом на природу, бо це стає можливим.

Зараз Західна Європа є провідним туристичним напрямком світу. На початку 60-х років на цей регіон припадало понад 60% світового туристичного потоку, але на початку 90-х років, незважаючи на конкуренцію з боку США, Австралії та багатьох країн, що розвиваються, він піднявся до

65-70% [34]. Бум європейського туризму протягом десятиліть можна пояснити кількома причинами:

- велика кількість різноманітних територій зі сприятливими умовами для відпочинку, лікування, екскурсій, подорожей тощо;
- географічна близькість європейських країн;
- високий рівень життя більшості населення;
- добре розвинені транспортні та комунікаційні мережі;
- концентрація пам'яток історії, культури та природи на відносно невеликій території;
- висока щільність міського населення;
- високий рівень туристичної галузі та великий досвід її організації.

За кількістю іноземних туристів лідерами є «Велика трійка» - Франція, Італія та Іспанія. 2-й ешелон складається з Австрії, Великої Британії, Німеччини, Швейцарії, а 3-й ешелон - з решти країн світу. Країни Центральної та Північної Європи є найбільшими постачальниками міжнародного туризму, тоді як країни Південної Європи мають набагато більше притоку туристів, ніж відтоку. Ці країни є країнами з найбільшими доходами від міжнародного туризму.

Аналіз внутрішньо-європейських туристичних зв'язків показав, що пріоритетними є зв'язки між країнами. В даний час принаймні дві третини всіх іноземних туристів, які відвідують Європу, є вихідцями з сусідніх країн.

У Західній Європі при постійних туристичних потоках поступово формуються туристично-рекреаційні зони, а спеціалізація туристичної функції є визначальною або важливою. Для цієї класифікації часто використовуються такі туристичні напрямки, як море, гори та річки. Оскільки ми тут зосереджені на розвитку гірськолижного туризму, зупинимося на характеристиці основних гірських регіонів Західної Європи.

У Західній Європі гірський туризм популярний у Альпах і Піренеях. Пропонуємо розглянути характеристики цих гірських систем.

Піреней – гірська система між Іспанією, Францією, Андоррою, Біскайською затокою та Середземним морем. Площа - 3300 км², довжина – 450 км, ширина - 20-110 км, найвища вершина – гора Ането (3404 м) [35, с. 61].

Піреней відомі своїми чудовими природними парками, красивими селами та озерами. Самі гори утворюють природний кордон між Францією та Іспанією (французька сторона Піреней – це Пік де ла Вінемар на висоті 3298 м, а іспанська сторона – Ането на висоті 3404 м). Місцевість популярна серед піших прогулянок, їзди на велосипеді та річкового туризму. Взимку тут можна покататися на лижах і сноубордах. Незаймана природа сприяла розвитку широкої мережі рекреаційних та оздоровчих центрів, які пропонують водолікування та лікування гірським чистим повітрям.

Піренейські гори поділяються на східні, центральні та західні регіони. Західний регіон має найнижчу висоту з вершинами лише від 1000 до 1300 метрів, тоді як східний регіон має середню висоту від 2000 до 2300 метрів і максимальну висоту 2500 метрів. Найвища вершина - від 3000 до 3400 метрів над рівнем моря.

Регіон Каталонія у східних Піренейх відомий своїми високими гірськими долинами та крутими схилами. Більшість курортів знаходиться в регіоні Леріда-Жирона. Це - Вальтер 2000, масел, Ла-Моліна, Валь-де-Нурія та ін. Довжина спусків 374 км (від 7 до 77 км), перепад висот від 1500 до 2750 м, 114 підйомників.

Центральні Піреней (Арагонські Піреней) мають найвищі вершини, а також перепади висот. Тут знаходяться станції: Канданчу, Астун, Формігаль, Пантікосо, Серлер. Тут є траси загальною протяжністю від 1500 до 2630 м, всього 133 підйомники, загальна протяжність 345 км [36].

Регіон Наварра в західних Піренейх не має гірськолижних схилів, але відомий своїми пологими схилами та прекрасними лісами.

У Піренейській системі немає таких великих снігових і льодових полів, як в Альпах. Льодовики зустрічаються лише в Центральних Піренейх і

найбільші на їх північних схилах. Льодовики Піренеїв не зливаються в масиви, як Альпи, а відокремлені один від одного більш-менш значними проміжками. Довжина Піренеїв становить менше однієї третини довжини Альп і менша за ширину, ніж Альпи, і, за деякими винятками, майже всі долини в Піренеях горизонтальні.

У позаконкурсній категорії перше місце займають Альпи – це найбільша гірська система Європи і саме серце регіону. Площа приблизно 300 000 км². Як і Кавказ і Піренеї, Альпи є гірськими системами. Однак у той час як Кавказ складається з кількох паралельних хребтів і прилеглих плато, а Піренеї складаються з двох центрально пересічних хребтів, Альпи складаються з нагір'я та хребтів, які утворюють зигзагоподібну пунктирну лінію, з широкими вертикальними долинами та глибокими горизонтальними долинами, утворюючи складну систему. Альпи – це здебільшого лісисті хребти на висоті 800-1800 м у Нижніх Альпах, 1800-2400 м – це переважно скелі та в основному вкриті рослинністю в Середніх Альпах, а Високі Альпи на висоті 2400 м і вище – це переважно голі скелі, деякі з яких поділяються на групи, які рідко вкриті листям або альпійською травою, або які вкриті сніговими вершинами чи відкритими полями. Середня висота вершин Альп становить 2000-2400 м. Щорічно Альпи відвідують 15-50 мільйонів людей. Розвиток туризму в Альпах почався в першій половині 19 століття і з тих пір продовжує розвиватися.

Сьогодні Альпи є типовим регіоном для цілорічного туризму. Ви можете пройти пішки до 500 км, покататися на лижах 1000-2000 км., і піднятися на 2000-3000 м. Розвитку міжнародного туризму в Альпах сприяють сприятливі географічні умови регіону. Враховуючи, що порогом доступу для місць масового туризму є 12 годин їзди, Альпи видаються більш доступними для людей у великих промислових містах і міських агломераціях у більшості європейських країн.

Альпи мають дуже високий рівень туристичних об'єктів. Згідно зі звітом, тут можна знайти приблизно 40 000 канатних доріг та підйомників,

120 000 км гірськолижних курортів, а також безліч пішохідних стежок. У регіоні є такі відомі гірські спортивні курорти, як Шамоні та Сен-Жерве у Франції, Давос у Швейцарії, а також сільський туризм, що став недавно дуже популярним. Основними напрямками гірського туризму в регіоні є Швейцарія, яка приносить 8% ВВП, та Австрія, яка приносить 12%. Середньовисотні гори Центральної Європи, Судети гори, Карпати та Ріло-Родопи є основними районами для гірського туризму. У цьому регіоні є гірськолижні курорти міжнародного класу, такі як Оберхоф і Обервізенталь у Німеччині, Закопане в Польщі, Штробске-Плесо в Словаччині, Сіная і Брашов в Румунії, а також Боровець і Пампорово в Болгарії. Регіон також відомий своїми лікувальними мінеральними джерелами та грязями, а також курортами, як Баден-Баден і Бад-Ельшер. Гори Східної та Південно-Східної Європи мають численні печери, такі як Мацоха, Постойка, Агтелек, Магура, і використовуються для катання на лижах і альпінізму. Найбільш відвідувана гірська місцевість – Високі Татри, розташовані на кордоні Польщі та Словаччини, їх відвідують щонайменше 7-8 мільйонів туристів на рік.

Серед різноманітних видів відпочинку великий вплив на лижний спорт мають природні умови. Найважливіше що тут потужний сніговий покрив протягом 4-5 місяців у році. Іншими факторами, які визначають комфорт і привабливість гірськолижного відпочинку, є висота місцевості, рельєф, погода лижного сезону, рослинність, відсутність лавин і зсувів, і, звичайно, різноманітність і унікальність ландшафту.

Кількість снігових опадів залежить не тільки від висоти над рівнем моря, але й від розташування суші, близькості до моря, крутизни гір, рослинності.

Коли дме сильний вітер, сніг швидко злипається, утворюючи вкрити снігом плиту. Такі умови часто виникають у високогірних гірських районах, і сніг стає жорстким у місцях групового катання на крутих схилах.

Висота визначає ступінь акліматизації (здатність організму адаптуватися до нестачі кисню), а також кілька інших характеристик висоти.

До 2000 метрів над рівнем моря здоровій людині неважко. Це «зона байдужості». Тут ми не знаємо про адаптаційну реакцію організму. На висотах 2000-4000 м пристосувальна реакція на гіпоксію проявляється більш гостро. Проте резервних можливостей звичайних людей достатньо для адаптації. Це зона «повного покриття». Фізичне виснаження на цій висоті легко подолати 3-5-денною акліматизацією на меншій висоті (наприклад, катання на ковзанах на висоті 1500-2000 м). На висоті понад 4000 м акліматизація стає ще важчою. Це вже зона «недосконалої компенсації», недосконалого відновлення функцій організму. Катання вимагає особливого режиму, поступового і помірного навантаження, інтервалів відпочинку. Порушення цих правил призведе до появи симптомів висотної хвороби, що часто вимагає спуску та евакуації.

Лавинна небезпека зумовлена не лише погодними умовами, такими як сніговий покрив, а й крутими схилами та особливостями рослинності, тому до вибору гірськолижної траси слід бути обережним. Найбільшою кількістю лавин характеризуються незаліснені увігнуті схили з крутизною 25-50°.

У результаті дослідження природно-кліматичних умов різних гірськолижних курортів було виявлено гірськолижні курорти, розташовані на висоті від 1500 до 1800 метрів з помірно низькими температурами, середня температура січня від -5 до 6 градусів за Цельсієм, і тривалими годинами сонячного світла [37, с. 24].

Найкраще цим параметрам відповідають гірськолижні курорти Західної Європи. Країни регіону лідирують у світі як за кількістю зимових курортів, так і за загальною довжиною схилів та об'єктів. Привабливість конкретного гірськолижного центру зумовлена насамперед різноманітністю та протяжністю гірськолижних трас. Є чотири схили з різними кольорами: легкий – зелений, середній – синій, складний – червоний і надзвичайно складний – чорний.

Що стосується гірськолижних курортів, то туристам важливо вибрати схили, які відповідають їхнім можливостям. У цьому допомагають барвисті

схеми трас, розміщені на гірськолижних курортах уздовж канатної дороги. На кожному гірськолижному курорті є окрема зона для початківців і дітей, яка відокремлена від основних схилів.

Гірськолижні курорти – це складні технічні споруди, а не просто гірські схили. Ділянка зі спеціальним профілем як для катання на лижах, так і для масового катання, підготовлена для безпечного спуску. Найсуворіші умови встановлюються на спортивних трасах. Таким чином, у порівнянні з навчальними курсами та курсами походів, діапазон схилів, придатних для будівництва, обмежений.

Рельєф має різноманітні форми, включаючи схили, овали, долини, хребти, пагорби та зворотні схили, що робить його ідеальним маршрутом. При проектуванні маршрутів слід враховувати постійний і максимально однорідний сніговий покрив, висоту місцевості, переважаючі вітри та експозицію схилів. Маршрут прокладений у вигляді плавно вигнутої стрічки на крутому схилі. По черзі з'являються складні ділянки і легкі ділянки, а також є круті ділянки.

Пропускна здатність схилів визначає пропускну спроможність канатних доріг у гірській місцевості, що, у свою чергу, визначає пропускну здатність гірськолижних курортів. Таким чином, відповідно до міжнародно визнаних вимог, місткість готелів гірськолижних центрів не повинна перевищувати місткість усіх активних схилів що обслуговуються підйомниками, більш ніж на 25%.

На передових гірськолижних курортах, таких як Альпи, пропускна спроможність нижніх станцій підйомників у 3-5 разів перевищує кількість гостей (розраховується з кількості ліжок для лижників у цьому районі). Це означає, що всі лижники можуть дістатися до вершини схилів після черги до 20 хвилин.

На жаль, у нашій країні любителям гірськолижного спорту іноді доводиться чекати годину-дві, щоб дістатися до трас через помилки у визначенні місця будівництва гірськолижних центрів.

Лижні траси позначені вказівними, попереджувальними та заборонними знаками. Знаки розміщуються на схилах відповідно до ситуації з урахуванням часу, необхідного лижникам для розуміння інформації та виконання необхідних дій (зазвичай за 25-50 м до небезпечної зони). Встановлюються знаки, щоб лижники не могли вдаритися або поранитися. Розмітка є показником рівня культури обслуговування на гірськолижному курорті і є одним із найпростіших, але водночас вкрай необхідних заходів з благоустрою території.

За даними великих туристичних агентств, попит на якісні альпійські курорти в таких країнах, як Австрія, Франція, Швейцарія та Італія, зростає з кожним роком.

Експерти ринку кажуть, що лижники дуже грамотні і чітко розуміють, що їм потрібно. Ціна більше не є основним визначальним фактором. Найважливішими критеріями для лижників є різноманітність трас, висота, кількість підйомників та їх модернізація. Крім того, зверніть увагу на категорію готелю і наповнення обслуговування.

Катання на лижах є найпопулярнішим туристичним районом Австрії, де дві третини країни займають Альпи. Тут 71 гірськолижний регіон і 800 курортів, переважно гірських сіл.

Чотири гірськолижні курорти Австрії (Капрун, Штубай, Піцдаль і Туксер) відкриті цілий рік, а інші працюють з листопада-грудня по квітень-травень. Понад 22 000 км трас позначено та підтримується. Більшість підйомників нові, а всі схили ретельно доглядаються.

Щороку набувати права називатися гірськолижним курортом номер один, щороку Австрія відкриває нові схили, об'єднує лижні схили, постійно оновлює підйомники, пропонує все гнучкіші ціни на скі-паси, нові маршрути та кращий сервіс.

На австрійських курортах є схили для лижників будь-якого рівня та здібностей, від новачків до профі. Усі схили ідеально доглянуті, інфраструктура продумана, сервіс відстеження лавин чудовий. Курорти

запрошують кращих шоуменів розважати туристів великими шоу та джазовими фестивалями в горах.

Долина Пітцдаль, один з найвищих гірськолижних районів Австрії. Найвищою вершиною гірськолижного курорту є Вільдшпітце на висоті 3440 м. над рівнем моря. Пітцдаль пропонує зимові види спорту з середини вересня до травня. На льодовику 14 км. легкої, 27 км. середньої та 7 км. складної зони. У долині знаходяться три гірськолижні зони: Хохцайгер, Ріффлзе та сам льодовик Пітцдальський, а неподалік знаходиться гірськолижна зона Імст. Один скі-пас охоплює всі 4 регіони [38].

На льодовику Пітцдаль ви можете піднятися на вершину Хінтерен Брунненкогель (3440 м) на високошвидкісному тунельному фунікулері «Пітцекспресс», та найшвидший в Австрії фунікулер «Пітцпанорамабан». Цей льодовик використовується любителями екстремальних видів спорту, такими як сноубордисти та фрістайлери, тут є халф-пайп (90 м) і парк розваг.

Арльберг в Тіролі, це перевал (1300-2811 м), що з'єднує Тіроль і Форарльберг. Єдиний скі-пас у всьому регіоні, Arlberg Card, дає вам доступ до 85 підйомників і 276 кілометрів трас у долині.

Арльберг має п'ять курортів – Лех, Цюрс, Штубен, Санкт-Крістоф і Санкт-Антон-ам-Арльберг. Між кожним курортним містом курсує безкоштовний автобус. Окрім катання на лижах, Арльберг пропонує керлінг, катання на ковзанах, спуск на санках, бігові лижі та катання на санках.

У готельній базі в Арльберзі є все: від затишних квартир і пансіонатів, першокласних готелів, традиційних альпійських хатин, першокласних лижних шкіл та догляду за дітьми до першокласних ресторанів. У готелі «Arlberg Hospitz» 5* зупинялися принц Чарльз і принцеса Монако Кароліна, Б. Беккер та інші. Стратегія Арльберга базується на постійних інвестиціях у якість туризму, від готельних послуг до модернізації підйомників.

У регіоні Зальцбург є 25 основних гірськолижних регіонів і понад 100 центрів зимових видів спорту. Тут є 1800 км. повністю захищених від вітру

схилів, 2200 км доглянутих трас для лижників, а також парк розваг і халф-пайпи для сноубордистів.

Долина Гастайнерталь біля підніжжя гір Хое Тауерну є одним із найбільших і найкрасивіших гірськолижних районів у регіоні Зальцбург. Тут з підніжжя гори б'є природне лікувальне джерело, а в надрі гори знаходиться радонова свердловина. Гастайнерталь має три гірськолижні регіони: Бад-Гаштайн, Бад-Хофгаштайн і Дорфгаштайн. Загалом тут є 48 крісельних підйомників і 200 км одних із найкрасивіших схилів у цьому районі. У долині Гаштайнерталь є понад 100 км маршрутів для зимових походів. Катання на санках, снігоступах, льодолазіння (з інструктором). Після катання на лижах гості можуть насолодитися сучасними оздоровчими та релаксаційними процедурами в новій кам'яній ванні та альпійській ванні.

Зальбах – Хинтерглемм – Леоганг. Це одна з найбільш пов'язаних гірськолижних зон Австрії. Тут є 200 км доглянутих трас і 55 підйомників. В області процвітає заміна крісельних та гондольних підйомників та модернізація крісельних підйомників.

Регіон із населенням лише 2970 осіб прийняв понад 25 000 туристів взимку. У регіоні понад 17 500 варіантів розміщення в усіх категоріях готелів.

Нижня Австрія, Земмерінг є одним з найвідоміших бальнеологічних курортів Австрії. Курорт також є відомим гірськолижним центром у Нижній Австрії. Розташований на висоті 1000м. Серцем лижного спорту є гора Хіршенкогель висотою 1360 метрів. Є 6 спусків, 2 крісельних та 3 бугельних підйомники. Для любителів бігових лиж є панорамна лижна зона загальною протяжністю 20 км. Катки, санні траси, прогулянки, тобогани та інше подарують вам святковий настрій [39].

Австрія також має міжнародні гірськолижні курорти, такі як Ішгль у Замнауні, Швейцарія, Нассфельд в Італії та Зеефельд у Гарміш-Партенкірхені, Німеччина. United Ski віддає перевагу цьому курорту перед багатьма іншими гірськолижними курортами Західної Європи.

Характеристика розвитку гірськолижного туризму в Італії. Завдяки першокласним зимовим курортам і розвиненій інфраструктурі Італія є одним із провідних гірськолижних курортів світу. Це країна з найдовшим Альпійським хребтом у Європі. Він тягнеться вздовж кордону з Францією, Швейцарією, Австрією та Словенією. Зимовий відпочинок процвітає, працюють нові підйомники, будуються сучасні готелі, розширюється сервісна інфраструктура. Борміо (Ломбардія) прийняв Чемпіонат світу з гірських лиж у 2005 році та зимову Олімпіаду в Турині в лютому 2006 року.. Тут близько 3300 км трас і близько 4500 підйомників.

Найвідоміші гірськолижні курорти: Валле-д'Аоста, П'ємонт, Венето, Ломбардія, Трентіно-Альто-Адідже та ін. Гірськолижна база розташована на найвищій вершині Апеннін Гран-Сассо.

Він має 28 станцій із сучасними спортивними спорудами та розгалужену систему швидкісних підйомників. Тут 1200 км лижних трас, 878 км гірськолижних спусків, 166 підйомників, 300 км бігових трас, понад 1200 інструкторів, 185 альпіністів, більше 100 гірських баз. Кожна станція пропонує доступ до курсів будь-якого рівня складності. Окрім катання на лижах і бігових лижах, ви можете насолоджуватися різноманітними видами діяльності, такими як прогулянки на снігоступах, сходження на льодовик, альпінізм, катання на гірських велосипедах і політ на повітряній кулі.

Хочемо відзначити Червінію, найвищий курорт Італії. Це одне з небагатьох місць у Європі, де можна піднятися на крісельному підйомнику над хмарами, проїхати крізь них, рухатись та ковзати над хмарами. Зима сонячна і сніжна з грудня до кінця травня. Влітку можна покататися на лижах на льодовику.

Особливістю «Валле д'Аоста» є можливість кататися за кордоном регулярними міжнародними рейсами на курорти Швейцарії та Франції. Відпочинок тут дуже недорогий порівняно з іншими італійськими курортами.

Доломітові Альпи – це приголомшливо красиві гори. Гірські долини усіяні затишними альпійськими містечками з комфортними зручностями, які

пропонують приємний і цікавий відпочинок. Чотири основні курорти – Валь-ді-Фасса, Валь-Гардена, Альта-Бадія і Араба - утворюють знамениту трасу Села-Ронда з широким діапазоном схилів. Ви можете їздити за або проти годинникової стрілки [40].

Одним з найпопулярніших курортів Долітових Альп є Валь-ді-фаса на висоті 1440-2550 м. У долині три основні гірськолижні зони. Перший охоплює чотири міста Канацеї, Кампітелло, Альба та Співу та є частиною знаменитої «кругової дороги» Села-Ронда. Найпрестижніша і яскрава частина курорту. Друга частина пропонує катання на лижах у трьох долинах: Альпа-ді-Лузія, Пассо-Сан-Пеллегріно та Фалькаде. До третьої зони катання входять курортні міста Поцца, Віго і Пера-ді-Фасса.

Ви можете насолоджуватися катанням на лижах. Є близько 220 км. трас (переважно червоних). Є 10 гондольних підйомників, 28 крісельних і 21 канатний підйомник, всього 81 підйомник (пропускна спроможність: 64 000 осіб/год). З початку грудня до кінця квітня використовується 560 снігових гармат які забезпечують сніг в рідкісні відлиги.

Більшість гірськолижних курортів Італії пропонують бігові лижі, прогулянки на снігоступах, криті спортивні центри, а родзинкою гірськолижного курорту Борміо є його термальні басейни. На деяких курортах є можливість поєднати катання з двох країн. Найкращий курорт Червінія пропонує можливість покататися на схилах сусіднього Церматта (Швейцарія).

Батьківщиною гірських лиж є Швейцарія. Найдорожча країна Європи, світовий центр туризму та відпочинку з європейською елітою, оазис стабільності та нейтралітету, країна з низьким рівнем інфляції та безробіття, надійними банками, високим національним доходом, третім за розміром золотим запасом. Тут дивовижне розмаїття традицій, мов, культур і природних ландшафтів, включаючи велич гір, могутність льодовиків, снігові долини та захоплюючу красу Альп.

Якщо говорити про Швейцарію, то імідж туризму є сильним. Щорічно Швейцарію відвідує понад 7 мільйонів іноземних туристів. Більшу частину землі займають гори, а добре облаштовані гірськолижні курорти вважаються одними з найкращих у світі. У Швейцарії чудові гірськолижні умови, відмінна інфраструктура, високий сервіс і багаторічні традиції. В Швейцарії налічується більше 200 гірськолижних курортів, 29 з яких розташовані на висоті 2800 м і вище. Мальовничі альпійські пейзажі, 47 гір понад 4000 м над рівнем моря, близько 2500 км впорядкованих схилів різної складності, численні схили та круті вертикальні спуски. Тут є 34 зубчасті станції, 50 фунікулерів, близько 600 канатних доріг і 1200 зимових підйомників [41, с. 120].

Гірськолижні курорти Швейцарії мають велику кількість схилів. Від легкого (зеленого) до найскладнішого і екстремального (чорного). Швейцарські гірськолижні курорти також мають одні з найкращих шкіл і чудові гірськолижні розваги.

До відомих гірськолижних курортів Швейцарії належать: Церматт, Верб'є, Саас-Фе, Кран-Монтана, Лейкербад, Порт-дю-Солей, Шампері, Везон, Мольсон. Перші п'ять утворюють гірськолижний регіон Маттерхорн, тоді як останні два входять до регіону Женевського озера. Особливо виділяються курортні міста Енгельберг і Андерматт в центральній Швейцарії. У Бернських горах є такі популярні гірськолижні райони, як Адельбоденні та Ленк у центрі, Гріндеевальд, Венген і Мюррен на сході та Гштаад на заході.

Швейцарія пропонує туристам широкий вибір дозвілля, цікаві екскурсійні програми по всій країні, такі як Женева, Цюріх і Монтре, а також комбіновані тури Францією, Австрією та Італією. Усі курорти Швейцарії зручно сполучені з аеропортами Цюріха та Женеви.

Гірське розташування курорту також визначає типи програм, які пропонуються туристам. Подорожі на гірських потягах, льодовикові сонячні ванни, катання на гірських лижах і собачих упряжках, санчатах, гарячі

джерела, унікальні зони релаксу та відпочинку та багато іншого. У Швейцарських Альпах проводяться фестивалі льодових скульптур світового рівня, престижні міжнародні змагання зі слаломного спуску, змагання з лижних гонок і міжнародний кубок з хокею.

Відпочинок у Швейцарії може бути досить дорогим, але завдяки різноманітним знижкам можна значно скоротити витрати на поїздку. Швейцарські туроператори організовують спеціальні дисконтні програми.

На жаль, неможливо перерахувати всі туристичні напрямки Швейцарії, але один із найстаріших гірськолижних курортів Церматт є яскравим прикладом. Розташований на самому південному краю Швейцарії, він є статистично найпопулярнішим зимовим курортом і входить до десятки найкращих у світі. Його символом є Маттерхорн. Дістатися до Церматта можна лише на електромобілі та кінному екіпажі. Курорт розташований вище за течією в долині Вісп, оточений вершинами Головних Альп. За горою лежить регіон італійського літнього курорту Брой-Червінія.

Церматт має три гірськолижних комплекси. Найважчий з них, Тріфті, лежить на північних схилах гір Штокхорн. На південній стороні знаходиться станція Кляйн Маттерхорн (3883 м), найвища вершина в Альпах. Звідси можна спуститися в Італію і потрапити на знамениті схили Червінії. Влітку також можна покататися на лижах і сноубордах на льодовику Теста Грідіо (3820 м) (довжина траси 20 км). Підтримують лижників понад 170 інструкторів.

Церматт має 194 км. розмічених трас (17,5 км. «синіх», 106 км. «червоних», 70,5 км. «чорних») і 34 підйомника, включаючи підземний фунікулер. Дуже короткий час очікування ліфтів. Курорт має приблизно 10 км. бігових трас, 4 км. санної траси, два хаф-пайпи та три сноупарки.

Тут розташовано близько 120 готелів і 1200 апартаментів, в яких одночасно можуть розміститися понад 12,5 тисяч осіб. Найрозкішніший палац і резиденція Mont Servin у Церматті (1851), Monte Rosa 4*, який, як

кажуть, започаткував готельний бізнес на цьому курорті, і дитячий клуб Nico Kids Club, відвідування якого безкоштовне для гостей готелю Sailer.

На курорті близько 170 ресторанів і барів, 12 дискотек і казино. Там є багато речей, якими можна насолоджуватися, наприклад, музей Альп і спортивні споруди з басейнами та саунами.

Французький гірськолижний курорт. Франція є лідером у світі за кількістю курортів (понад 400), загальною довжиною та обладнанням схилів, маючи понад 6000 км. добре обладнаних схилів і понад 4000 фунікулерів і підйомників.

Слово «найкращий» - це саме те, чого заслуговує гірський комплекс Франції. По-перше, це високогірне катання в Європі до 3900 метрів. У Шамоні знаходиться найдовший у світі гірськолижний спуск Біла Долина, 22 км. Тут найбільше курортів для любителів бігових лиж. Нарешті, у Франції розташований Куршевель, один із найексклюзивніших гірськолижних курортів світу [42].

Сучасні гірськолижні курорти з'явилися у Франції в 50-х роках двадцятого століття, спочатку призначені для лижників і побудовані безпосередньо на схилах, а не в долинах, «ski aux pieds» («лижі через двері»). Вони були створені з концепцією на таких курортах, як Куршевель, Вальтен, Лаплан, Тінь, Аворіас, Лез-Арк, Ле-дез-Альп, Шамрус і Ізола 2000, де можете можна кататися на лижах прямо біля входу в готель.

Гірськолижна Франція територіально розділена на п'ять регіонів: Альпи (північні та південні), Піренеї, Центральний масив, Юра. Альпи є одним з найвідоміших і популярних французьких курортів і є лідером. Курорти регіонів Юра, Центральний масив, як правило, призначені для спокійного сімейного відпочинку та невимушеного катання на лижах.

Курорт у Піренеях, в 160 км. на північ від Барселони, добре відомий, але він також менш людний. Кожен має в середньому 30-40 схилів, висота схилів до 2500 м. Відпочинок в Піренеях значно дешевший, ніж в Альпах.

Французькі курорти діляться на традиційні та сучасні. Затишні гірські села з дерев'яних і кам'яних будівель в оточенні старих лісів – це перші райони: Мерібель, долина Труа, Шамоні біля підніжжя Монблану, спортивний Валь д'Ізер, елегантний Межев.

Основні французькі курорти Морзін, Валь-д'Ізер, Ла-План, Ліз Арк, зазвичай мають щонайменше 200 км. гірськолижних схилів і 100 підйомників. Ці фунікулери зазвичай інтегровані з прилеглими гірськолижними центрами та долинами (Куршевель-Мерібель-Менуар-Валь Торенс, Валь д'Ізер – Тінь, Морзін-Аворія тощо).

Найкращі гірськолижні курорти Франції входять до системи Ski France International, яка включає близько 40 зимових курортів. Ski France International підтримує туроператорів і туристів, видає путівники по гірськолижним курортам.

Багато курортів у Франції мають різні схеми стимулювання. Наприклад, для новачків є спеціальний безкоштовний підйомник. Сімейний та дитячий відпочинок має багато переваг.

Три долини – це найбільший у світі гірськолижний район із трьома долинами та багатьма курортами. Найвідоміші – Куршевель, Мерібель і Валь Торанс. Туристів приваблює величезна кількість трас (600 км), тривалий лижний сезон до травня, можливість кататися на лижах без поїздки на автобусі.

Куршевель знаходиться в 170 км. від Женеви і в 210 км. від Ліона. Місцева архітектура витримана в альпійському стилі. Це найбільш аристократичний, престижний і дорогий курорт трьох долин.

Мерібель, у 1992 році зимові Олімпійські ігри проходили в шести видах спорту – лижах і хокеї. Сьогодні це один з найвідоміших курортів світу. Його перевагою є центральне розташування в Трьох Долинах. Щороку в Мерібелі проводяться численні культурні заходи та спортивні змагання, зокрема катання на лижах, хокей, фігурне катання та собачі упряжки.

Валь-Торенс це найвищий гірський курорт Європи з гарантованим снігом протягом восьми місяців на рік на північних схилах. Відкритий у 1971 році, це один із наймолодших курортів Французьких Альп.

Межев. Колоритне альпійське село є одним із найпрестижніших і найкрасивіших гірськолижних курортів світу. Центральна брукована пішохідна вулиця та старовинна архітектура надають курорту чудового відчуття старовини. З таких місць, як Мон Джолі, відкривається вражаючий вид на Монблан. Гори, вкриті ялиновими та ялицевими лісами, висотою до 2500 м.

Порт дю Солей («Ворота сонця»). Він розташований на самій північній частині Французьких Альп і має один із найбільших гірськолижних курортів. Розташований між Женевським озером і гірським масивом Монблан, він знаходиться на швейцарському кордоні і, отже, містить швейцарські гірськолижні схили. Тут 290 трас з перепадом висот від 800 до 2460 м і загальною протяжністю 650 км, 209 підйомників, 8 сноупарків. Найбільші курорти – Аворія і Морзін.

Шамоні У 1924 році тут відбулися перші зимові Олімпійські ігри. Шамоні розташований в долині на висоті 1035 м, біля підніжжя величезного гірського масиву Монблан. Тут є знаменитий 22-кілометровий позатрасовий схил під назвою «Біла долина», який приваблює багатьох лижників.

Тут ми хочемо розглянути таймшер, який є особливою послугою готелів. Система відпочинку Club Med, яка народилася у Франції в 1950 році, за останні півстоліття захопила світ штурмом і стала візитною карткою туризму «все включено». Гірські клуби Club Med розташовані на найвідоміших курортах Альп: 17 у Франції, 3 у Швейцарії та 2 в Італії. Крім звичайних переваг (повний пансіон, шведський стіл, напої в барі, анімація), зимовий «все включено» пропонує безкоштовні уроки в лижній школі, скі-паси, дитячий спортивний клуб і низку унікальних програм *adivs-ski* [43].

2.3 Проблеми функціонування центрів гірськолижного туризму в Україні.

Гірськолижний туризм продовжує стрімко розвиватися. Будуються нові курорти, модернізуються схили, модернізується інфраструктура, з'являються нові гірськолижні центри. Інвестиції в цю сферу обчислюються мільярдами.

Усі великі гірськолижні курорти України знаходяться в Карпатах. Схили регулярно вирівнюються, а снігові гармати не рідкість на багатьох курортах. Готельна база досить скромна, багато пансіонатів, побудованих 20-30 років тому, і недавно побудованих котеджів за захмарними цінами. Проте протягом останніх років реконструкція прогресує, і очікується, що найближчим часом ситуація покращиться.

Проте, незважаючи на унікальні природно-рекреаційні можливості України, розвиток української гірськолижної індустрії відбувається дуже повільно через такі причини [44]:

- створення та утримання гірськолижного центру – дорога справа;
- відсутність підтримки підприємців у вирішенні земельних проблем під гірськолижні центри;
- інвестиції приватного капіталу не захищені: немає гарантії, що бізнес доведеться позбутися в разі реорганізації уряду (наприклад, у Франції це питання вирішувалося різними способами для організації гірськолижних курортів (Вирішено Законом «Про охорону гірських територій та господарську діяльність на них»);
- відсутність інформації споживачів про українські гірськолижні курорти, відсутність масштабної реклами.

Враховуючи постійне зростання популярності гірських лиж та його виняткові особливості (існуючі унікальні природні ресурси та важливі розробки), розвиток гірськолижного туризму в Карпатах є високоперспективним та економічно доцільним. Такий позитивний розвиток туризму в Карпатах, безсумнівно, сприятиме міжнародній репутації України.

Однак, незважаючи на чарівність «європейських зелених легенів» – природну чарівність, гарне транспортне сполучення, умовно помірні ціни та відсутність мовного бар'єру – багато українців, які люблять лижі, люблять подорожувати за кордон, до сусідніх країн, таких як Словаччина та Польща, та й далі Туреччини та Австрії. На запитання, чому не обрали українські Карпати, співвітчизники кажуть, що мало інформації про курорти та їх реклами, погана інфраструктура та низький рівень сервісу через невелику конкуренцію. І, перш за все, він базується на рудиментарній інерції закордонних подорожей, яка ґрунтується на думці, що «те місце краще», і, як наслідок, на масовій рекламі вітчизняних туристичних агентств.

Останніми роками розвиток карпатського туризму в Україні був помітним. Ремонтуються існуючі бази та готелі, будуються нові комплексні туристичні об'єкти. Але на загальнонаціональному рівні таких тонких змін не помічаєш.

Чому гірські курорти Карпат розвиваються повільно, коли є можливість інвестувати в гірські курорти українських Карпат? Однією з головних проблем є невизначена та нестабільна ситуація щодо податкової системи.

Ще одним вузьким місцем є те, що будівлі, які забезпечують туризм, і гірськолижні траси не мають єдиного власника. Комерційні структури беруть гроші за свої послуги, але не знають, як платять податки. Також, наприклад, сільська рада села Славське змушена позичати чимало грошей, щоб побудувати сучасні водопроводи, якими потім усі користуватимуться.

Подібні проблеми були у її західного сусіда Словаччини. Тому це було вирішено шляхом створення акціонерного товариства, в якому учасники розвитку курорту мають власні частки. І вкладення швидко окупилися (за 3-4 роки). Екіпаж дорогого гелікоптера, який бере участь в евакуації лижників, також підтримується страховим відшкодуванням.

Технічний рівень українських гірськолижних курортів просто не відповідає сучасним вимогам. У 2013-2014 роках в Україні була лише одна

система виробництва штучного снігу. Грумерів (машин, що розрівнюють і ущільнюють сніг) невелика кількість. Обладнання, придбане за кордоном, має не менше 20 років, навіть для щойно встановлених підйомників.

Особливе занепокоєння викликає безпека підйомників. Багато туристів постраждали, свідками аварії стали майже всі, хто відвідує гірськолижні курорти. Експерти стверджують, що існуючі системи безпеки, передбачені виробниками, вийшли з ладу практично на всіх підйомниках і просто відключені. Технічний контроль за станом підйомників формально здійснюється. Така ситуація пов'язана з тим, що обслуговування технічного обладнання є обов'язком гірськолижних центрів, а не самостійної галузі.

Татри Польщі та Словаччини є прикладом двосторонньої моделі гірськолижного туризму. Таким чином, у Польщі (зокрема на курорті Закопане) урядова політика акцентування зовнішнього попиту була успішною та сприяла розвитку економіки. Держава надає значну підтримку малому та середньому підприємству, надаючи їм можливість розвивати матеріальну та спеціалізовану транспортну інфраструктуру. Словаччина мала традиції лижного туризму ще з часів колишнього соціалістичного табору, але втратила свій статус через розпад країни. Незважаючи на високий природно-ресурсний потенціал, розвиток гірськолижного туризму відбувається значно повільніше, ніж у сусідній Польщі [45, с. 62].

Туреччина є яскравим прикладом країни, яка активно підтримує розвиток туризму. Турецька модель є ринково-орієнтованим прикладом, коли внутрішній попит стимулює розвиток місцевих гірськолижних курортів, з одного боку, і збільшення зовнішнього попиту на кожен вид туризму, з іншого боку, що призводить до створення нових альтернативних гірськолижних курортів, орієнтованих на міжнародний ринок. Усі готелі гірськолижного курорту побудовані за кошти ФОП. Крім того, після того, як готель буде побудовано, він буде звільнений від податків на п'ять років, і є значна підтримка для просування туристичних ресурсів України на міжнародному рівні.

Коментар експерта: Спроможність України вийти на світовий ринок із конкурентоспроможним «лижним» продуктом багато в чому залежатиме від подальшого курсу соціально-економічної реконструкції регіону. Така відповідна реалізація політики забезпечила необхідні соціально-екологічні зміни в усіх галузях економіки Карпат та країни.

Карпатська конвенція 2003 року є міжнародною програмою, основною метою якої є гармонізація регіонального розвитку з екологічними проблемами та сприяння сталому розвитку регіону. Особливо для сталого розвитку туризму. Реалізація відповідних програм, на думку експертів, сприяє покращенню «туристичного» інвестиційного клімату в Карпатах. Йдеться про використання кредитних ліній, залучення позик і субсидій від міжнародних фінансових установ, використання міжнародних програм.

Такі проблеми та перспективи розуміють не лише професіонали, а й ініціативні співвітчизники, які вкладають власні кошти у прозору роботу та створення нових робочих місць. Однак їхній прогрес у цій галузі був далеким від захоплення. Тому необхідно розробити відповідні національні та регіональні програми розвитку сектору внутрішнього туризму із залученням до їх підготовки національних та міжнародних експертів, а також їх економічного змісту та обіцяної відповідної винагороди. Терміново потрібна здатність створювати робочі місця.

Проведення SWOT-аналізу для розвитку гірських територій надає візуальне подання основних сильних та слабких сторін, можливостей та ризиків для розвитку мікрорегіону (табл. 2.1).

Український гірськолижний туризм має понад столітню історію. Приблизно в той час відбулися перші лижні походи в Карпатах. Організаційно він зміг сформуватися в 50-х роках ХХ ст., коли в містах України виникли перші осередки (секції) гірськолижного туризму. Найбільшого розвитку та популяризації гірськолижний туризм в Україні досяг на початку 90-х років ХХ століття, коли тисячі людей щорічно

вирушали в гірськолижні походи, а комітети з гірськолижного туризму існували майже в кожній регіональній федерації туризму [46, с. 91].

В даний час спортивний туризм розвивається в двох напрямках: маршрутний (проходження екскурсійних і спортивних маршрутів) і змагальний (підготовка та участь у змаганнях з використанням технології спортивного туризму). В історії українського спортивного туризму ці два напрямки завжди були нероздільні. Але якщо піші прогулянки є основним туристичним видом спорту і давно введені в класифікацію видів спорту (вперше введені в 1949 р.), то туристські змагання і зльоти були допоміжними і другорядними. Часто використовувався для перевірки готовності груп туристів до виходу на категорійні маршрути.

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз розвитку гірських територій

Сильні сторони	Слабі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність земельних ресурсів для створення підприємств. 2. Наявність незайнятої робочої сили з досвідом роботи. 3. Наявність оздоровчо-рекреаційного потенціалу та зон для відпочинку 4. Розвинена мережа соціальної інфраструктури. 5. Наявність пам'яток культурної спадщини 6. Розвиток житлової забудови. 7. Готовність міської влади вирішувати проблеми у сфері розвитку комунальної інфраструктури. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бран інвестиційних ресурсів. 2. Низька ділова активність населення. 3. Висока вартість реалізації проектів через інфраструктурні обмеження 4. Незадовільний матеріально-технічний стан об'єктів соціальної інфраструктури. 5. Низька якість доріг. 6. Нерегулярне транспортне сполучення з віддаленими селами. 7. Значний знос основних мереж тепло водопостачання та водовідведення. 8. Низький рівень житлово-комунальних послуг
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Започаткування нових підприємств. 2. Розвиток виробництва екологічно чистої продукції. 3. Залучення малого та, середнього бізнесу до вирішення соціальних проблем району 4. Покращення первинної медичної допомоги 5. Покращення стану доріг та транспортного сполучення. 6. Оновлення транспортних нових мереж водо-, газопостачання. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нестабільне законодавство та система оподаткування 2. Фінансова і цінова нестабільність, Інфляційні процеси. 3. Погіршення інвестиційного клімату. 4. Природні катаклізми 5. Відтік кваліфікованих кадрів 6. Погіршення демографічних показників населення. 7. Зростання рівня безробіття. 8. Недостатнє бюджетне фінансування соціальної сфери.

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

До середини 1990-х років маршрутний туризм полягав переважно в лижних поїздках за межі України. Основними напрямками були Кольський півострів, Приполярний і Заполяр'я Уралу, Саяни і Камал-Дабан. Наразі, за даними центральної маршрутно-кваліфікаційної комісії, вищі повноваження з гірськолижного туризму мають лише Одеський обласної маршрутно-кваліфікаційної комісії, Запорізький обласної маршрутно-кваліфікаційної комісії та Київський маршрутно-кваліфікаційної комісії. Такі ж повноваження має Харківський обласної маршрутно-кваліфікаційної комісії, але Федерація спорту і туризму Харкова не входить до складу Федерації спортивного туризму України (можна сказати, що Харків був і залишається

визнаним центром гірськолижного туризму в Україні). І ця ситуація навряд чи покращиться в найближчі роки.

Зважаючи на таку ситуацію, варто серйозно звернути увагу на наші гірськолижні курорти – Українські Карпати. В останньому радянському «Класифікаційному переліку туристично-спортивних маршрутів 1989-1992 рр.» міститься лише 2 маршрути комплексних категорій II та III категорії складності. Карпати вважаються «нетрадиційним» регіоном з точки зору гірськолижного туризму, придатним лише для пішохідних маршрутів I-II рівнів складності. Проте він уже значиться у «Переліку туристично-спортивних маршрутів України» як експериментальний маршрут IV комплексу через Горгани, Свидовець та Черногору. Досвід лижників і альпіністів в горах Черногорії взимку свідчить про те, що цей маршрут призначений для дуже досвідчених груп і навряд чи його можна буде повністю пройти. Причинами цього є складні зимові погодні умови в Карпатах (від снігу до сильного вітру на хребтах), висока небезпека сходження лавин, а також оволодіння технікою альпінізму (пересування в кошках, будівництво снігових стін, перебування на природі організація тощо). Тому, можливо, потрібно змінити усвідомлення Карпат. В Українських Карпатах можна здійснити V-подібні лижні походи, і таких маршрутів декілька. Серед інших перспективних ділянок для таких маршрутів – Мармаровський масив, Цивучний, Полонинський хребет (Луна, Боржава, Красна), Гринява.

Відсутня інформація про транзит для категорій лижних маршрутів у Кримських горах. А ранній вихід груп на маршрут взагалі робить такі походи сумнівними.

Тому для розвитку лижного бігового туризму пропонується «кросс-кантрі». А для цього потрібно відновити підготовку туристів первинної та вторинної ланки до комплексних походів I-II категорії в Карпатах. Зокрема, планується, що найближчими роками його базою буде Глибоцький ЦРЛ, туристично-розважальний парк для дітей та молоді Чернівецької області.

Центр має досвід організації подібних дитячих заходів, розробки цікавих маршрутів різної складності та експертних турів Карпатами від досвідчених керівників. Така діяльність повинна проводитися на комерційній основі. Інформація про такі події повинна завчасно надійти до всіх осередків Федерації спортивного туризму України.

Демонстрація практики комбінованих гірськолижних експедицій («Спорт вищих досягнень») на всесвітньо відомих гірськолижних курортах, таких як Шпіцберген, Арктичні острови, Гренландія, Аляска, Канадський архіпелаг, Антарктида. Обмін досвідом інноваційної екіпіровки для лижників, організація індивідуальних семінарів та майстер-класів, демонстрація практик із залученням виробників екіпірування як спонсорів через сайт ФСТУ.

Крім того, в конкурентному туризмі є багато проблем, які необхідно терміново вирішувати. Турніри та зльоти для туристів проводяться за відносно доступними цінами, але їх кількість значно скоротилася. Введення в 1998 році комплексного спортивного туризму як окремої галузі в Єдиній спортивній класифікації України, поряд зі спортивним пішохідним туризмом, дало великий поштовх розвитку цього напрямку, незважаючи на серйозні недоліки прийнятої класифікації [47, с. 7].

У спортивних змаганнях календарі змагань дуже важливі. З лижного туризму єдиним змаганням у календарі змагань є Чемпіонат України з техніки лижного туризму. Турнір також відродили шість років тому (до цього він не проводився більше десяти років), і це добре, але мати лише одну офіційну гру неприпустимо в будь-якому виді спорту. Тому в майбутньому вкрай необхідно, щоб Кубок України з лижного туризму складався з кількох етапів.

Від дитячого спорту до спорту майстрів важливо створити ланцюжок змагань. Тому потрібні дитячо-юнацькі чемпіонати України, студентські чемпіонати України та відповідні дорослі чемпіонати. Пропустити будь-яку

частину цього ланцюга означає втрату потенційних туристів для спорту. На жаль, ці змагання складні, тому що належать до різних відділів.

Іншим моментом, який відрізняє організацію лижних змагань від інших видів туризму, є необхідність регулярного проживання для гірськолижних туристів. Якість гірськолижних чемпіонатів є великою проблемою, враховуючи, що всі туристичні індустрії виділяють однакову суму на проведення чемпіонатів України. Навіть у Карпатському регіоні вартість проживання становить 800-1500 грн з людини на добу, тому розмістити команду з 8-10 спортсменів на 4-5 днів під час чемпіонату – це чимала сума [48].

Сніговий сезон триває два-три місяці в багатьох частинах України, і навіть у Карпатах, тому для туристів і лижників важко залишатися у формі. Тому лижники вже звернулися до проведення зимових особисто-командних чемпіонатів України у закритих приміщеннях. В міжсезоння лижникам необхідно відточувати свої навички в інших видах туризму, таких як альпінізм і походи.

Правила турніру зараз є стримуючим фактором для більшості видів туризму. Складні трактування, неоднозначний підхід до встановлення дистанцій, брак розваг, чимала кількість протестів проти дій журі – все це не поширює мистецтво гірськолижного туризму. Для цього необхідно переглянути існуючі правила та провести радикальні та революційні реформи.

На жаль, цей вид спорту не є олімпійським, як, наприклад, лижі чи гірські лижі, тому наші умови обмежують державну підтримку та адекватне фінансування. Це пов'язано з різними чинниками, перш за все, не відповідає вимогам Олімпійських ігор:

- пишність – змагання на дистанції лижної траси, наприклад, відбуваються переважно на закритій місцевості;
- за короткий проміжок часу - наприклад, на останніх двох чемпіонатах України лижні траси тривали по два дні;

- складність телевізійної трансляції;
- неможливість отримання економічної вигоди від змагань;
- технічна складність, складність правил змагань не влаштовує глядачів. Наприклад, правила змагань з туризму надмірно складні, неоднозначні та сповнені умовностей не лише для глядачів, а й для самих учасників змагань.

Тому, щоб спиратися на певні перспективи, ми повинні прагнути відповідати цим вимогам. Водночас необхідно також зберегти характеристики лижного туризму, щоб він не став паралельним видом спорту, таким як лижні гонки чи лижний спорт. У цьому випадку лижна траса - це гонка на довгу дистанцію, в яку входять лижні гонки, а штраф на технічному етапі становить близько 5% від загального результату і практично не впливає на загальний залік бігу. Схоже, що вони будуть кидати виклик на контрольних гирях, які імітують альпіністське спорядження. Адже якщо використовувати контрольні ваги, техніка катання вже значно зміниться.

Слід експериментувати з новими видами змагань, такими як індивідуальні змагання, естафети, ланки, відбіркові дистанції, порятунки та екстремальні гонки. Олімпіада відкриває двері новим видам спорту. Тільки результати виступів повинні бути видані відразу після висновку учасника або команди, а не один день для підрахунку, а інший день для розгляду протесту.

Висновки до розділу 2

Країни Західної Європи нині лідирують за кількістю гірськолижних туристів. Ці країни лідирують завдяки своїй добре розвиненій гірськолижній інфраструктурі, школам інструкторів на кожному гірськолижному курорті, службам рятувальників, вказівникам і зручним для туристів спускам. У цих країнах розвинена система розважально-екскурсійних програм для лижників, та відпочиваючих. В останні роки гірськолижна індустрія в нашій країні стрімко розвивається. Все більше суб'єктів господарювання вбачають у

розвитку цієї галузі важливий соціально-економічний фактор, який сприяє створенню нових робочих місць, поповненню місцевих бюджетів, популяризації здорового способу життя та сімейного відпочинку.

На жаль, в Україні не рекламується гірськолижний туристичний продукт, гірськолижні курорти нечисленні, технічно не обладнані, рекреаційна інфраструктура слабка. Тому всі організації, що спеціалізуються на гірському лижному туризмі, стикаються з проблемою пошуку ефективних шляхів подальшого розвитку гірського лижного туризму в країні та його просування на національному та міжнародному рівнях.

Нині країни світу мають різні системи управління гірськолижним туризмом через відмінності політичних, економічних та етнокультурних факторів. Західноєвропейські країни прийняли змішаний тип організації управління розвитком гірськолижного туризму, поєднуючи державний контроль і приватні компанії (Франція, Швейцарія, Австрія). Головне завдання уряду – збільшити внесок туризму в місцеву економіку. Це передбачає планування розвитку гірського туризму з урахуванням думки місцевих мешканців, суб'єктів господарювання та інвесторів, забезпечення суттєвих доходів інвесторам, проведення заходів із залучення іноземних туристів, забезпечення самостійності в управлінні.

Оскільки ця модель підходить для України, хотілося б уважніше придивитися до досвіду розвитку гірськолижних курортів у цих країнах.

РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Перспективи розвитку гірськолижного туризму в Україні напередодні Олімпіади 2026.

Згідно з даними Національного олімпійського комітету України, Львів планує подати заявку на проведення зимових Олімпійських ігор у 2026 році. Після дискусії між головою Міжнародного олімпійського комітету Томасом Бахом, прем'єр-міністром України та головою Національного олімпійського комітету України, всі сторони погодилися, що Львів зосередить свої зусилля на боротьбі за право проведення зимових ігор 2026 року[49].

Організатори планують, що Олімпіада може пройти у Львові, а також у Славському, Тисівці (Львівська область) та Воловці (Закарпатська область). Останнє місце заплановане, оскільки це єдине місце, де можна проводити змагання зі швидкісного спуску. Льодові види спорту, такі як ковзанярський спорт, фігурне катання, хокей, шорт-трек тощо, пройдуть у столиці Галичини, а гірські види спорту – у Славському та Тисівці.

Приймаючи зимову Олімпіаду 2026 року, Львівська область планує створити 100 тисяч робочих місць у туристичній галузі Західної України. Цей провідний у світі міжнародний конкурс створить робочі місця для 500 000 людей у периферійних галузях. «Олімпійська надія – 2026» допоможе кожній українській родині провести зимовий відпочинок у Карпатах. І це буде доступно як за ціною, так і за якістю.

Підготовка до Олімпіади-2026 повинна буде проходити в два етапи. На першому етапі команда Нацагентства має включити фахівців із зимових видів спорту, розробити бізнес-план та техніко-економічне обґрунтування та подати заявку. На першому етапі у Львові збудують палац спорту з хокею, фігурного катання, ковзанярського спорту та фрістайлу на 6900 глядачів.

У горах, де повинна буде проходити Олімпіада, потрібно буде побудувати біатлонні поля, трампліни та гірськолижні траси. Також на

Західній Україні збудують 5 тренувальних ковзанок. На другому етапі у Львові збудують об'єкти для лижного фрістайлу. Церемонії закриття та відкриття Олімпійських ігор пройдуть на стадіоні, де проходитимуть матчі Чемпіонату Європи з футболу у Львові.

Спортивна база в Тисівці має стати основною ареною для біатлону та лижних гонок, а Воловець – для швидкісного спуску, супергіганту та суперкомбінації. Славське відродиться як центр гірськолижного спорту, змагань зі слалому та слалому-гіганта.

Держава профінансує будівництво трас для нетуристичних видів спорту, таких як бобслей, біатлон та стрибки з трампліна. У Кабміні очікують від бізнесменів будівництва Олімпійського селища.

Очікується, що близько 70% витрат на розвиток інфраструктури Олімпіади-2026 візьмуть на себе приватні компанії. Колесніков висловив упевненість, що транспортна інфраструктура, побудована до Чемпіонату Європи з футболу 2012 року, полегшить роботу з підготовки до Олімпіади-2026 і здешевить проведення заходу. Очікується, що Україна щорічно інвестуватиме в підготовку 1 мільярд доларів США. Крім того, ці витрати принесуть значну економічну вигоду Україні в майбутньому.

Лише після того, як буде подано заявку на проведення Зимової Олімпіади 2026 року, щорічні туристичні прибутки Львова зростуть з 1 мільйона до 2 мільйонів, а з 2026 року він планує отримувати 120 мільйонів доларів щорічного доходу від туризму. Проект «Олімпійська надія-2026» - це проект економічного розвитку західного регіону, а спортивні заходи мають бути засобом реформ, а не метою. Також модернізація західної України допоможе галичанам повернути зароблені в Європі гроші.

Підготовка до Олімпійських ігор може залучити 1,5 мільярда доларів інвестицій у якість і збільшити кількість місць у 3-5-зіркових готелях із нинішніх 6290 до 23310 місць. Це допоможе відкрити найбільший гірськолижний курорт у Центральній та Східній Європі. Водночас виконавчий комітет Львівської міської ради має намір до 2026 року залучити

4 мільярди доларів на підготовку до зимової Олімпіади-2026. Більша частина цього фінансування надходить із державного бюджету.

Також Закарпаття розглядають як одне з місць проведення зимової Олімпіади-2026. Закарпаття конкурує зі Львовом та Івано-Франківськом. Це не означає, що одна область претендує на монополію. Хтось отримує більше грошей, щоб покращувати матеріально-технічну інфраструктуру спортивної арени, будувати нові траси, катки, палаци тощо.

Львівщину чиновники вважають центром Олімпійських ігор. Отримати все необхідне для будівництва з нуля: льодові арени для ковзанярського спорту та хокею, керлінгу, шорт-треку, дві арени для фігурного катання, штучні льодовики для санного та бобслеєного спорту, ймовірно, будуть у Львові. Закарпаття найбільше підходить для змагань зі швидкісного спуску. Івано-Франківська область, швидше за все, нічого не матиме (через географічні умови та розвиток інфраструктури).

Влада планує до 2025 року (до прибуття комісії МОК) виконати 50% робіт, необхідних для обрання України країною-кандидатом Олімпіади. Україна ніколи не приймала Олімпіаду. Тому потрібно буде розуміти, що ми маємо скористатися досвідом інших країн і прийняти понад 2,5 тисячі спортсменів із близько 80 країн світу. І не забувати про величезну кількість туристів.

Багато речей доведеться робити практично з нуля. Це також багато залежить від погоди, але останні зими в Карпатах не дуже холодні і малосніжні. Підготовка до Олімпіади ведуться ще з 2018 року.

Як уже зазначалося, будівництво необхідних для Олімпійських ігор об'єктів в основному візьме на себе Львівська область. Натомість гірські лижі, швидше за все, стануть головним полем битви на Закарпатті. Це пов'язано з тим, що включені всі змагання, включаючи спеціальні, гігантські, супергігантські слаломі, гірськолижну комбінацію, гірські лижі тощо. Є найбільша перевага, якої немає в інших регіонах, у проведенні швидкісних

видів гірськолижного спорту. Не має собі рівних з точки зору хвилястості схилів і ухилів гір.

Іншу групу видів спорту в гірськолижному спорті об'єднують під загальною назвою фрістайл. Ці змагання часто проводяться на гірськолижних курортах, які також є місцями масового відпочинку та такими, як сучасне Закарпаття. Єдине, чого не вистачає, це стрибок на лижах вільним стилем. Тож, на відміну від Львівської області, Закарпатська область, яка вже має свої традиції, покладає великі надії на розвиток цього виду спорту.

На Закарпатті є багато гірськолижних баз і розгалужена мережа підйомників, які функціонують, для туризму, відпочинку та оздоровлення. Це абсолютна відмінна інфраструктура, необхідної для Олімпіади. Його просто потрібно перебудувати.

Закарпатці вже визначилися з найбільш підходящою локацією для проведення ігор. Найперспективнішим є Боржавський гірський масив. Драгобрат також мають сприятливі умови та можливості для будівництва нових ліній та реконструкції існуючих.

Закарпаття підтримує ініціативу президента щодо проведення зимової Олімпіади в Україні у 2026 році. Відповідну пропозицію голова Закарпатської ОДА направив до Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та до Офісу Президента. Крім того, землекористувачі Воловецького, Межгірського, Рахівського та Великоберезнянського районів вже розпочали розгляд пропозицій щодо будівництва спортивних об'єктів, що відповідають вимогам проведення змагань із зимових видів спорту олімпійської програми. Найцікавіші райони - Воловецький і Межгірський райони Боржавського масиву. У 1970-х роках Комітет фізичного виховання і спорту Ради Міністрів України визнав область найбільшим потенціалом для розвитку гірськолижного туризму і спорту. Тут розташовані гори Гимба (1497 м) і Великий Верх(1599 м), які ідеально підходять для будівництва схилів для спуску та суперслалому.

Коли говорити про олімпійське майбутнє Закарпаття, кращого місця, ніж гори Боржава, немає. Знаходиться на межі Межигірського та Воловецького районів. Постановою Кабінету міністрів у 2001 році на цьому місці було вирішено побудувати подібний об'єкт. Але не вийшло з різних причин. Але зараз, коли ми говоримо про Олімпіаду, все серйозніше. Необхідна вершина гори, де можна прокласти сучасні лижні траси, і прилегла земля, де можна побудувати олімпійське селище. Гірськолижні траси Великий Верх і Гимба задовольняють всі ці потреби. Тут побудують комплексну споруду, щоб можна було проводити змагання, крім лижних. Планується, що це буде багатофункціональний комплекс.

Чи не найбільшою родзинкою є будівництво одного з двох запланованих олімпійських сіл в Україні, що є чи не найціннішим доповненням до олімпійської підготовки Закарпаття. Олімпійське селище – це місце, де під час Ігор проживатимуть спортсмени та представники ЗМІ. За оцінками Департаменту сім'ї, молоді та спорту ОДА, вартість цього хабу державного рівня становить понад 1,07 млрд грн. Між селами Пилипець і Розтоки планується житловий квартал для спортсменів загальною кількістю 1,5-2 тисячі місць, збудований на місці колишньої молочної ферми. Важливо й те, що побудувати дорогу там нескладно. В безпосередній близькості від запропонованого гірськолижного курорту буде проходити автомагістраль Воловець-Міжгір'я. До залізничної станції «Воловець», яка сполучає Ужгород-Чоп-Львів-Київ, можна доїхати за 20 хвилин. Але в Боржавському степу є чим зайнятися. Окрім розвитку інфраструктури гірськолижних курортів, реконструкція існуючих баз потребує розвитку супутньої інфраструктури та послуг, таких як платні паркінги, АЗС, магазини, медичні центри. Також потрібно подбати про тепло-, електро- та водопостачання олімпійських об'єктів. Тому котельні, підстанції та водопроводи треба будувати на горах.

Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Закарпатської облдержадміністрації та Федерація лижного спорту України розглядають

будівництво гірськолижних курортів «Крася» (Великоберезнянщина) та Драгобраті (Рахівщина). Але шанси на проведення Олімпіади в них досить мізерні.

Найвищий гірськолижний комплекс України Драгобрат був би хорошим місцем для подальшого розвитку олімпійської бази підготовки та створення бази для спортсменів високого рівня, яких в Україні взагалі катастрофічно не вистачає. Гірськолижний сезон триває з листопада по травня. Унікальні кліматичні умови цього місця дозволяють протягом семи місяців вкривати його природним снігом, якого немає більше ніде в Україні. Але великим недоліком цього закладу є те, що він незручний у транспорті та віддалений від інших місць (як відомо, Олімпійські ігри мають проводитися на максимально компактній території). Також дуже перспективним є гірськолижний курорт «Крася» на Великоберезнянщині у селі Вишково. Розташований біля залізниці Львів-Київ, має крісельний підйомник і до 4 кілометрів трас. Також є заклад для створення штучного снігу, на завершальній стадії роботи з розширення крісельної дороги. Насправді база останнім часом значно покращилася.

Згадуючи попередні Олімпіади у Ванкувері та Турині, виникає логічне запитання, а чи карпатські зими гірші. Любителі спорту запам'ятають дні бігових лиж у Турині та Ванкувері, коли траси були злегка вкриті снігом, а трава збоку була зеленою. На Закарпатті є й вищі гори, такі як Гимба (1497 м), Великий Верх (1599 м), Крася (1036 м) та Драгобрат (1400 м). У Турині траса має майже таку ж висоту, як і у Закарпатті (1454-1614м) [502]. У Ванкувері висота коливалася від 800 метрів і вище. Ліллекхаммер (1994) і Саппоро (1972) є найнижчими 180 м.

Звичайно, є відчуття невідповідності. Деякі локації втратили як клієнтів, так і конкурентні можливості. Через «слабку» зиму багато національних змагань, які мали проводитися тут, зникли, але навіть якщо це не так, є багато територій з тривалим і стабільним снігопадом порівняно з іншими країнами.

Здорова конкуренція між регіонами за право приймати більше видів спорту принесла б користь Україні в цілому через розвиток регіональної інфраструктури та створення нових робочих місць. Закарпатська олімпіада – унікальна можливість не лише покращити стан матеріальної бази, а вивести її на світовий рівень.

Аналізуючи закордонний досвід сталого розвитку міжнародного гірського екотуризму, можна визначити спільні риси всіх випадків, принципи ефективного використання факторів, які сприяють розвитку туризму.

Принцип концентрації. Цей принцип базується на універсальності туристичних ресурсів держави і таких характеристиках, як місткість, ритм і комфорт. Туристичні ресурси мають унікальні характеристики, які є основою для проведення кількох видів туристичної діяльності одночасно. Тому необхідний інтенсивний розвиток природних туристичних ресурсів. Розвиток міжнародного туризму має зосереджуватися на компактних гірських районах, де існує високий потенціал для кількох видів туристичної діяльності в рамках єдиного туризму (наприклад, альпінізм, гірські лижі). Реалізація цього принципу забезпечить стале використання туристичних ресурсів та інфраструктури та покращить заповнюваність засобів розміщення.

Принципи зонування. Це тісно пов'язане з характеристиками туристичних ресурсів держави регулювання, потужності та стійкості. Це означає створення зон з різною інтенсивністю та спеціалізацією туристичного навантаження. Подібно до відомих принципів зонування заповідника. Для його реалізації необхідна цілісність території для залучення міжнародного туризму, опосередковано забезпечена принципом концентрації [51].

Принципи сталого розвитку. Це базується на таких характеристиках, як потужність, стійкість, екологічність і привабливість місця призначення. Мається на увазі пов'язування та дотримання інтересів охорони навколишнього середовища, соціально-економічного розвитку місцевих громад, розвитку туристичної індустрії країни та туристичних підприємств,

туристів як споживачів послуг, усього цього, а також раціонального середовища, заснованого на управлінні. Контролювати потоки туристів, регулювати антропогенне навантаження на природні комплекси, залучати інвестиції в гірські райони, створювати нові робочі місця та покращувати транспортну та соціальну інфраструктуру, розвивати індустрію туризму. Необхідно створити сприятливі умови для захисту туризму та місцевих туристичних організацій, підвищення безпеки гірського туризму та захист прав туристів як споживачів [52].

Принцип просування. Він заснований на «обізнаності», яка є характеристикою туристичних ресурсів держави. Це означає, що органи місцевого самоврядування та регіональні туристичні адміністрації зобов'язані підтримувати та координувати зусилля щодо створення та просування сприятливого іміджу гірських регіонів. На рівні туристичних компаній основним інструментом реалізації цього принципу є реклама, а на рівні місцевих туристичних адміністрацій – це технологія зв'язків з громадськістю. Відповідальністю місцевих туристичних адміністрацій є створення та просування іміджу гірських районів як придатних для міжнародного екотуризму.

Створення гарного середовища та людських ресурсів як принцип. Цей принцип базується на професіоналізмі та регулюванні. Його суть полягає у створенні сприятливих умов для розвитку міжнародного туризму. Провідну роль у цьому процесі мають відігравати національні та регіональні туристичні адміністрації, від яких очікується активне лобювання інтересів галузі перед владою.

Принципи комплексного розвитку туризму. Внутрішній туризм є двигуном міжнародного в'їзного туризму. Тому їх слід розвивати в поєднанні один з одним.

3.2 Формування стратегії розвитку туристично-рекреаційних територій України.

Геополітичні та соціально-економічні зміни та розвиток інформаційних технологій мають великий вплив на потік міжнародного туризму. Сучасний туризм є складним і мобільним, вимагає створення безпечного та комфортного середовища проживання та відпочинку, що забезпечує всі необхідні умови для реалізації громадянами свого права на дозвілля та свободу пересування.

Завдяки своїм цінним природним, історико-культурним багатствам Україна посідає лідируючі позиції в Європі, оскільки може викликати неабиякий інтерес у вітчизняних та іноземних туристів. Розвиток туризму та курортів характеризується загалом позитивною динамікою та підвищенням кількісних та якісних параметрів в'їзних та внутрішніх туристичних потоків.

Існують дві форми розвитку туризму та курортної діяльності.

Варіант 1: Розвиток туризму є добровільним та за принципом саморегулювання.

Недоліки:

- значні витрати на всіх рівнях бюджету від необхідності регулювання нераціонального використання туристичних ресурсів, наслідків порушення екологічної рівноваги;
- зростаючий негативний вплив туризму на навколишнє середовище, погіршення стану культурної спадщини та втрата наших найцінніших природних ресурсів;
- уповільнення розвитку туризму та курортів, поглиблення тіньових процесів, регіональні соціально-економічні диспропорції, зменшення частки очікуваних доходів у державному та місцевих бюджетах;
- формування негативного туристичного іміджу країни на міжнародному туристичному ринку та зменшення в'їзних туристів;
- подальше погіршення якості туристичних послуг та безпеки туризму, погіршення якості життя громадян, розширення дефіциту.

Варіант 2: Забезпечити сталий розвиток туризму шляхом активізації та впровадження ефективних національних механізмів регулювання.

Переваги:

- знищити негативний імідж туристично-курортної діяльності;
- поліпшити якість життя громадян і зробити туристичні ресурси доступними для всіх громадян;
- охорона унікальних природних, історико-культурних ресурсів;
- поліпшити імідж країни на міжнародному туристичному ринку та збільшити кількість в'їзних туристів;
- прискорення темпів розвитку та збільшення частки очікуваних доходів від туризму та курортів на всіх рівнях бюджетів;
- виправити регіональні соціально-економічні диспропорції та підвищити «прозорість» туристичної діяльності.

Враховуючи, що можливість саморегулювання індустрії туризму в майбутньому буде вичерпана, неможливо стабільно розвивати індустрію туризму без шкоди для природних і культурних ресурсів країни та виконання соціальних функцій. Країни повинні вживати заходів, спрямованих на стримування стихійного розвитку індустрії туризму.

Туризм не лише встановлює та підтримує баланс між охороною природи, історії та культури, економічними вигодами, соціальними потребами та розвитком, а й створює сприятливі умови для формування якісних національних та регіональних туристичних продуктів для забезпечення сталого розвитку.

Комплексне управління туристичними ресурсами, районування туризму, визначення пріоритетів за видами туризму та територією, максимальний рівень розвитку туризму в межах регіону, аналіз пропускнуої спроможності навколишнього середовища, максимально допустиме навантаження туристичних об'єктів, оцінка впливу туристичної діяльності на довкілля. Впровадження цієї системи забезпечує ефективне використання потенційних ресурсів.

Захист соціальних інтересів мешканців у сфері туризму та курортного бізнесу забезпечується впровадженням мінімальних соціальних стандартів у

сфері туристичного бізнесу. Такі стандарти необхідні, оскільки туризм має інфраструктурний характер і безпосередньо впливає на економічну діяльність і якість життя великої кількості жителів. Водночас наявність мінімальних соціальних стандартів у туризмі створює сприятливі передумови для розвитку соціального туризму за принципом адресної допомоги.

Для забезпечення конкурентоспроможності національного та регіонального туристичного продукту найважливішими базовими показниками якості для туристів є запровадження нормативних вимог до об'єктів туризму та основних туристичних послуг незалежно від категорії. Зазначений набір параметрів якості встановлює мінімальний рівень захисту прав туристів і включає набір основних споживчих характеристик, таких як безпека, дотримання гігієнічних стандартів, доступність і прозорість.

Вплив держави на природоохоронні, економічні та соціальні чинники має вирішуватися через реорганізацію систем управління та зміну механізмів на національному та місцевому рівнях, запровадження стратегічного планування та відповідних норм, законів, положень, інституцій, наука, методології та фінанси забезпечується через обслуговування. При цьому стратегічне планування сфери туризму базується на національній стратегії соціально-економічного розвитку, головним індикатором оцінки сталого розвитку є підвищення якості життя людей.

Реалізація запропонованих варіантів дозволить вирішити серйозні проблеми туристичної та курортної діяльності, розвинути найцінніші природні території та культурну спадщину, зменшити національні економічні вигоди від реальних та потенційних загроз туризму на внутрішньому та міжнародному ринках. створені для концентрації наявних організаційних, фінансових, інтелектуальних, матеріальних, технологічних та інших ресурсів для забезпечення захисту.

Формування конкурентоспроможних державних туристичних продуктів.

1. Забезпечення високої якості компонентів туристичного продукту шляхом впровадження ефективних систем, таких як класифікація та сертифікація туристичних об'єктів, заклади розміщення та харчування, туристична інфраструктура, стандартизація послуг для туристів, дозвіл на туристичну діяльність.

2. Розробка та затвердження в установленому порядку національної та регіональної туристичної символіки.

3. Розробка нових конкурентоспроможних туристичних продуктів і вдосконалення існуючих туристичних продуктів:

- інформаційне забезпечення розробки нового та існуючого конкурентоспроможного туристичного продукту;
- просування місцевих та регіональних туристичних продуктів;
- розробка та впровадження механізмів та інструментів підвищення якості туристичного продукту;
- заохочування інновації у розвитку та просуванні туристичних продуктів;
- забезпечення безпеки туризму та захист законних прав та інтересів усіх суб'єктів туристичної діяльності, громадян України, іноземних туристів та осіб без громадянства;
- побудова системи моніторингу та дослідження ринку для покращення туристичних продуктів;
- розвиток інфраструктуру туристичних ресурсів (об'єктів і маршрутів);
- розвиток професійної туристичної інфраструктури;
- ремонт та нове будівництво закладів розміщення та харчування;
- створення умов для залучення прямих інвестицій у розвиток туристичної бази;
- сприяння розвитку транспорту та громадської інфраструктури для підвищення конкурентоспроможності туристичних продуктів.

Для ефективного використання туристичних ресурсів потрібно підтримувати їх потенціал та створювати привабливі туристичні місця. Важливо формувати конкурентоспроможний національний туристичний продукт (рис.3.1).

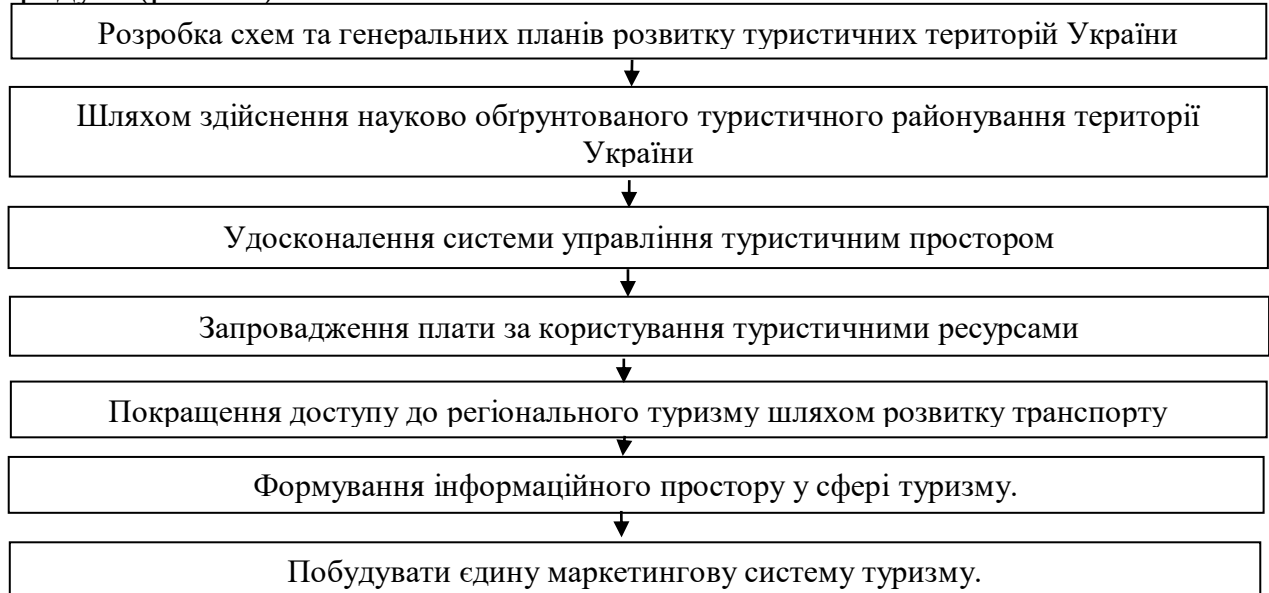

Рис. 3.1. Етапи формування конкурентоспроможного національного туристичного продукту.

Джерело: складено та систематизовано автором.

Далі розглянемо детальніше кожний блок.

1. Розробка схем та генеральних планів розвитку туристичних територій України через:

- ідентифікацію, огляд, загальну оцінку, класифікацію та категоризацію привабливих ресурсів (об'єктів/маршрутів) для туристичного використання;

- проведення комплексних досліджень ландшафту, навколишнього середовища, історії та культури територій (місць), які є привабливими як туристичні напрямки;

- інвентаризація, паспортизація та реєстрація сприятливих для туризму ресурсів, присвоєння туристичного статусу, розмежування критеріїв туристичного тиску на навколишнє середовище, просторове розмежування за певними критеріями та механізмами (визначення меж);

- ранжування та класифікація туристичних ресурсів за рівнем їх готовності до туристичних цілей, проектування туристично-рекреаційних спеціальностей;
- надання туристичного статусу регіонам (областям), що містять цінні туристичні ресурси, визначення спеціалізації та включення їх до зон туризму;
- створення зон сталого розвитку туризму та основних туристично-рекреаційних структур України;
- побудову загальнодержавної мережі туристичних маршрутів.

2. Шляхом здійснення науково обґрунтованого туристичного районування території України через:

- запровадження екологічного регулювання та максимальної допомоги у розвитку туризму, розробка механізму його дії, впровадження в практику управління;
- нормативне обґрунтування гранично допустимого антропогенного навантаження на загальну місткість територій та об'єктів, розташованих у зонах сталого розвитку туризму та регулювання їх використання;
- дотримання норм і правил містобудування, проектування, планування, будівництва та реконструкції туристичних територій, не порушуючи єдності архітектурно-планувальних та естетичних характеристик середовища, місцевого соціально-економічного, природного, історико-культурного середовища.

3. Удосконалення системи управління туристичним простором через:

- формування нормативно-правової бази, інструментів та механізмів для визначення та функціонування зон сталого розвитку туризму;
- формування туристичних кластерів, особливо туристичні компанії;
- оптимізація системи управління якістю навколишнього середовища;

- забезпечення дотримання вимог законодавства в зонах сталого розвитку туризму та санкції за їх невиконання.

4. Запровадження плати за користування туристичними ресурсами через:

- створення кадастру цінних туристичних об'єктів і розробити процедури оренди та приватизації культурної спадщини та інших туристичних об'єктів;

- запровадження механізму визначення вартості об'єктів культурної спадщини та туристичних об'єктів на основі законів та нормативних актів;

- прийняття справедливих стандартів плати за користування туристичними ресурсами, забезпечення збирання плати за користування та цільове використання зібраних коштів для підвищення цінності туристичних ресурсів і розвитку пов'язаних громад.

5. Покращення доступу до регіонального туризму шляхом розвитку транспорту, а саме:

- врахувати існуючі та майбутні туристичні потоки у розвитку національної, регіональної та місцевої транспортної інфраструктури;

- сприяти розвитку територій сталого туризму, територій з високим туристичним потоком і транспортних систем відповідно до принципів сталого розвитку.

6. Формування інформаційного простору у сфері туризму.

6.1 Розробити та запровадити єдину понятійно-термінологічну базу туристично-курортної діяльності.

6.2 Побудова єдиної бази даних:

- поведінкові та соціально-демографічні характеристики існуючих і потенційних споживачів внутрішнього та міжнародного туристичного продукту;

- споживчі характеристики туристичних ресурсів (об'єктів/маршрутів);

- розуміти характеристики та результати туристичної діяльності зацікавлених сторін туризму (резидентів і нерезидентів);
- характеристика цільового сегмента туристичного ринку;
- національні та регіональні туристичні продукти;
- туристичний потік;
- інвестиційні проекти в туристичному та курортному бізнесі.

6.3 Побудувати інтегровану систему туристичної інформації, забезпечити доступ до інформації для туристів і туристичної діяльності, сформувати мережу центрів туристичної інформації.

6.4 Удосконалити національну статистичну звітність про туризм. Зокрема, запровадити супутниковий облік для забезпечення ефективного прогнозування та планування сталого розвитку туризму.

6.5 Створити та підтримувати офіційні державні та місцеві туристичні інтернет-портали.

6.6 Розвиток системи туристичної інформації з використанням сучасних технологій

7. Побудувати єдину маркетингову систему туризму. Здійснювати маркетингову підтримку державного та місцевого туристичного продукту.

7.1 Сприяти формуванню конкурентоспроможних туристичних продуктів та побудові цілісної системи туристичного маркетингу шляхом оптимізації туристичної маркетингової діяльності.

7.2 Маркетинг туристичних продуктів включає діяльність, спрямовану на:

- просування найцінніших туристичних ресурсів України та розуміння потенційними споживачами та зацікавленими сторонами туризму того, що Україна має багато цінних туристичних ресурсів і чудові можливості для відпочинку;
- створення профілю туристичних продуктів відповідно до потреб цільових груп споживачів і особливостей туристичних ресурсів;

- зміцнення позитивного іміджу якісних туристичних продуктів країни чи регіону;
- організації в Україні міжнародних професійних симпозіумів, семінарів, конференцій, салонів та ярмарок із залученням національних та міжнародних організацій, досліджувати та поширювати новітні туристичні та курортні технології, брати участь у заходах за кордоном;
- забезпечення державного фінансування виробництва якісної інформаційно-промоційної продукції, проведення промоційних кампаній національного та регіонального туристичного продукту на внутрішньому та зовнішньому туристичних ринках, регулярних рекламних кампаній в українських та закордонних ЗМІ.

Висновки до розділу 3

Наразі гірськолижний туризм в Україні може зростати за рахунок готовності до проведення Олімпійських ігор у 2026 році. Україна має потужний потенціал для розвитку гірськолижних курортів, зокрема в Карпатах, якщо вкладати достатньо зусиль і коштів на їх розвиток.

Одним із головних факторів, що можуть сприяти розвитку міжнародного гірськолижного туризму в Україні, є розвиток інфраструктури на гірськолижних курортах. Україна має інвестувати в модернізацію готелів, підйомників та трас. При цьому необхідно забезпечити відповідний рівень сервісу та безпеки на курортах, щоб залучити міжнародних туристів.

Інший важливий аспект - це підвищення якості та кількості послуг для туристів. До цього належать не тільки гірськолижні траси, а й інші види розваг та активного відпочинку. Для цього потрібно залучати іноземних інвесторів та розвивати співпрацю з міжнародними туроператорами.

Крім того, важливо забезпечити маркетингову підтримку, для того щоб просувати гірськолижні курорти України на міжнародному рівні та залучати туристів з різних країн світу. Маркетингові кампанії повинні бути спрямовані на підвищення розуміння та привертання уваги до українських курортів.

Зважаючи на незадовільний стан туристичної та рекреаційної інфраструктури в Україні, розвиток міжнародного гірськолижного туризму може бути важливим фактором розвитку галузі.

Така програма має бути розроблена органами місцевого самоврядування і повинна включати екологічні та конкурентні вимоги. Крім того, важливо залучити зацікавлених інвесторів з можливостями та ідеями щодо будівництва перспективних туристичних об'єктів нового покоління.

Без такого комплексного підходу до розвитку інфраструктури будь-який із її компонентів може стати обмежуючим фактором для подальшого розвитку галузі. Правильно розроблена програма розвитку, що враховує екологічні та конкурентні вимоги, зможе сприяти не лише розвитку туризму, а й забезпечити економічну вигоду, охорону довкілля та самоокупність та прибутковість господарських закладів.

ВИСНОВКИ

Україна має великий потенціал для розвитку туризму завдяки своїм природним ресурсам, проте низький рівень матеріально-технічної інфраструктури санаторно-курортних та рекреаційних закладів є головною проблемою. За допомогою нової системи класифікації готелів та національної мережі бюро туристичної інформації, Україна намагається розвивати туристичну галузь та підвищувати якість послуг. Інвестиції в індустрію здоров'я та співробітництво між державою та компаніями є важливими для стабільного розвитку туризму та забезпечення сталого зростання ВВП.

Під час написання кваліфікаційної роботи нами були виконані наступні завдання:

Вивчили динаміку розвитку гірського туризму в Україні та за кордоном і виявили що вона є надзвичайно важливою для збереження та розвитку природних, рекреаційних, історичних та культурних ресурсів гірських територій. Більшість гірських територій різною мірою мають ці ресурси, але значною мірою не освоєні через такі причини, як віддаленість від урбанізованих центрів та поганий доступ. Це призводить до того, що ці території залишаються деградованими у розвитку. Сучасний етап розвитку гірського туризму в світі характеризується децентралізацією інтенсивних регіонів. Це стало результатом розвитку сільського, автомобільного, екологічного туризму, а також туристичного освоєння природних територій, розташованих подалі від основних транспортних магістралей.

Проаналізували процес розвитку та функціонування туризму в гірських районах світу і можна стверджувати, що туризм є найефективнішим засобом соціального та економічного розвитку в гірських районах. Проте розвиток туризму слід розглядати як один із факторів сталого розвитку гірських територій. Сталість розвитку гірських районів базується на різноманітних концептуальних обмеженнях, а процес задоволення поточних потреб без шкоди для майбутнього, виснаження природних і культурних ресурсів або

негативного впливу на навколишнє середовище зводиться до положень, які повинні бути реалізовані.

Дослідили вплив індустрії туризму на економіку горбисто-гірських районів, і виявили, що більшість видів розвитку туризму вимагають особливих ландшафтів та інфраструктури. Гірський туризм зазвичай розвивається як додаткова послуга, а не як масовий чи високорентабельний. Особливої уваги заслуговує гірськолижний туризм, який потребує різних елементів. Проте, можна стверджувати, що саме поява гірськолижного туризму мала найбільший соціально-економічний вплив на розвиток гірських регіонів світу, залучивши велику кількість людей з високим прибутком. Таким чином, розвиток туризму може бути важливим фактором економічного зростання горбисто-гірських районів, якщо буде забезпечена відповідна інфраструктура та створені умови для розвитку різних видів туризму.

Також нами було визначено та проаналізовано типові проблеми та рішення щодо створення та функціонування центрів гірського туризму. З певною політичною та економічною стабільністю та посиленням інформаційного та технологічного тиску на людей зростає увага до здорового способу життя. Зростаючий інтерес туристів до гірськолижного спорту стимулював інтенсивний розвиток багатьох гірськолижних курортів країни, де відбувалися якісні зміни (будівництво нових трас, модернізація підйомників, готелів, рекреаційних і закладів харчування, надання широкого спектру послуг що відповідають міжнародним стандартам тощо). На жаль, інтенсифікація процесу розвитку гірськолижного туризму є безсистемною та стихійною, не була належним чином науково досліджена та може призвести до серйозних екологічних наслідків та соціально-економічних проблем у майбутньому. У цій ситуації потребує вирішення багато проблем, таких як аналіз процесу розвитку вітчизняних центрів гірськолижного туризму, розробка єдиних алгоритмів і стандартів, формування механізмів управління їх розвитком тощо. Це виражається у взаємодії між місцевими мешканцями

та суб'єктами господарювання, а також необхідно покращити соціально-економічні умови території.

Наразі в Україні немає точного наукового визначення гірськолижних центрів та гірськолижних курортів. Концепція центру гірськолижного туризму – це територія, розроблена та використовувана переважно для цілей гірськолижного туризму, з необхідними будівлями та об'єктами, включаючи природні ресурси та інфраструктуру. Для регулювання розвитку туристичної діяльності в гірських районах та забезпечення ефективного функціонування адміністративних механізмів розвитку центрів гірськолижного туризму необхідно посилити вертикальну координацію та максимально збільшити незалежність місцевих сайтів, координувати вітчизняну систему управління сектором розвитку захищеного туризму.

Внаслідок багатьох факторів політичного, економічного, національного характеру та традицій у світовій практиці склалися різні національні системи організації, управління та регулювання розвитку гірськолижного туризму. Однак було встановлено, що існує три основних типи управління розвитком центрів гірськолижного туризму в усьому світі.

Отже, для ефективної координації взаємодії урядів різних рівнів у сфері гірськолижного туризму необхідна система управління, заснована на принципах ринкової економіки. Наразі протиріччя, яке існує між стратегією та управлінням розвитком центру гірськолижного туризму, пов'язане з матеріально-технічною інфраструктурою та низьким рівнем фінансового та правового забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Лижний туризм - URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B8%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC (дата звернення 03.02.2023).
- 2) Гірськолижний курорт - URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%96%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%80%D1%82 (дата звернення 08.02.2023).
- 3) Туризм - URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/industries/tourism/> (дата звернення 10.02.2023).
- 4) Беркович В. І. Тенденції та перспективи розвитку туристично-рекреаційної галузі в Закарпатській області. Стратегічні пріоритети. 2009. С. 218-224
- 5) Карташова Н. В. Регіональні особливості внутрішнього туризму в Україні. Київ. нац. лінгв. ун-т., 2022. 106 с.
- 6) Апілат О. Економіко-організаційна модель механізму якості послуг у туризмі. 2002. 223 с.
- 7) Король О.Д., Крачило М.П. Менеджмент туризму: Навч. посіб. К.: Знання, 2009, 248 с.
- 8) Аналіз основних чинників, які впливають на формування і функціонування туристичного ринку - URL: <https://buklib.net/books/31088/> (дата звернення 09.02.2023).
- 9) Економіка і організація туристично-готельного підприємництва - URL: https://tourlib.net/books_ukr/pucentejlo51.htm (дата звернення 09.02.2023).
- 10) Машіка Г.В. Дослідження ландшафтного планування в Україні, як суспільного географічного аспекту туризму. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020, С. 307-320

- 11) Найпопулярніші гірськолижні курорти світу - URL: <https://sport-co.com.ua/Najpopulyarnishi-hirskolizhni-kurorti-svitu-11215.htm> (дата звернення 10.02.2023).
- 12) Види міжнародного туризму - URL: <https://buklib.net/books/33432/> (дата звернення 10.02.2023).
- 13) Історико-географічні особливості розвитку гірськолижного туризму в Європі - URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/1856> (дата звернення 14.02.2023).
- 14) ШВЕЙЦАРІЯ - URL: <https://sites.google.com/site/touristsline/mi-proponuemo/girskoliznij-vidpocinok/svejcaria> (дата звернення 11.02.2023).
- 15) Гірськолижні курорти Італії та Туреччини - URL: <https://seetheworld.top/hirskolyzhni-kurorty-italii/> (дата звернення 11.02.2023).
- 16) Колотуха О.В. Спортивний туризм. Інформаційно-методичний збірник № 15. Туристсько-спортивний словарь-довідник. К.: ФСТУ: 2017. 144 с.
- 17) Що потрібно знати про лижі. - URL: <https://blog.f.ua/ua/articles/chto-nuzhno-znat-o-lyzhah.html> (дата звернення 12.02.2023).
- 18) Види гірськолижного спорту. URL: <https://sites.google.com/site/girskoliznijsport/dodatkovainformacia/vidigrskoliznogo-sportu> (дата звернення: 12.02.2023).
- 19) Зіньків О. В. Систематизація дисциплін сноубордингу. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2007. С. 133 -135.
- 20) Вихристенко, Б. І. Правові засади страхування у туризмі. Бюлетень Міністерства юстиції України. К., 2016. С. 10-21.
- 21) Страхування туристів: що включає страховка, скільки коштує? URL: https://bankchart.com.ua/finansoviy_gid/strahuvannya/statti/strahovka_dlya_turista_scho_vklyuchae_skilki_koshtue (дата звернення: 14.02.2023).

22) Україна посіла 54 місце у Світовому рейтингу конкурентоспроможності. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3291328-ukraina-posila-54-misce-u-svitovomu-rejtingu-konkurentospromoznosti.html> (дата звернення: 14.02.2023).

23) У 2021 році в Україні найбільше витрачали грошей туристи з ОАЕ. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/u-2021-roci-v-ukrayini-naybilshe-vitrachali-groshey-turisti-z-oe> (дата звернення: 14.02.2023).

24) Державне агентство розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua/> (дата звернення: 15.02.2023).

25) Мельниченко О. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія нац. ун-т цивільної захисту України. Харків, 2017, 153 с.

26) Башловка Д.С. Туристичні кластери як інноваційна форма розвитку туризму в Україні. Національний авіаційний університет. Київ, 2021, 111 с.

27) Домбровська С. М., Білотіл О. М., Помаза-Пономаренко О. Л. Державне регулювання туристичної галузі України. Харків: НУЦЗУ, 2016. 196 с.

28) Туристично - рекреаційні ресурси України. URL: <https://buklib.net/books/27364/> (дата звернення: 16.02.2023).

29) О. В. Поступна. Туристські ресурси України: конспект лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2020, 209 с.

30) Географія України: моря, поверхневі та підземні води, водні ресурси. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/geograf/26232/> (дата звернення: 16.02.2023).

31) Історія Створення Буковеля. URL: <https://sites.google.com/site/bukovelvidprocinok/> (дата звернення: 19.02.2023).

32) Мендела І. я. Розвиток курортів Івано-Франківської області. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. С. 40-43

33) Гірсколижні витяги и траси у Славському. URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/lv/st/slavsko/skilifts/> (дата звернення: 19.02.2023).

34) Характеристика розвитку міжнародного туризму в країнах Країнах. URL: <https://buklib.net/books/33477/> (дата звернення: 20.02.2023).

35) Мальська М.П. Країнознавство теорія та практика К.: Центр учбової літератури, 2012. 528 с.

36) Основные гірські регіони Західної Європи. URL: <https://sites.google.com/site/girskoliznikurotrievropi/osnovni-girski-regioni-zahidnoie-evropi> (дата звернення: 20.02.2023).

37) Кулешова Г. О. Туристсько-рекреаційні ресурси світу. Харків, 2012. 60 с.

38) Питцталь (Pitztal). URL: <https://skitours.com.ua/resorts/pitztal> (дата звернення: 20.02.2023).

39) Нижня Австрія. URL: <https://seetheworld.top/nyzhnia-avstriia/> (дата звернення: 20.02.2023).

40) Долітові Альпи | Andy Travel Club. Подорожі на краю світу. URL: <https://andy-travel.com.ua/region/dolomitovi-alpi> (дата звернення: 20.02.2023).

41) Патійчук, В., Прокопчук, В. Особливості розвитку гірськолижного туризму в Альпійському туристично-рекреаційному регіоні Луцьк, 2017. С.120-126

42) Французський гірськолижний курорт Шамоні. <https://andy-seetheworld.top/hirskolyzhnyj-kurort-shamoni-chamonix-frantsiia/> (дата звернення: 21.02.2023).

43) Як працює мережа готелів Club Med и чому їх варто брати для відпустки за кордоном. https://www.the-village.com.ua/village/city/promo/285053-club_med (дата звернення: 21.02.2023).

44) Проблеми та перспективи розвитку рекреаційному туризму. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4112> (дата звернення: 23.02.2023).

45) Володимир Клапчук. Рекреаційний потенціал Прикарпаття : історія, сучасний стан, перспективи. Івано-Франківськ : «Фоліант», 2013. 316 с.

46) Кушнір Антін. Курорти України: Розвиток та організація. Київ. 2020. С. 91–92.

47) Тимошенко Л. О., Лабарткава К. В. Спортивний туризм : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту : Л.: 2017. 150 с.

48) Скільки цьогоріч коштує відпочинок у карпатах: зимові тарифи. <https://pravda.if.ua/skilky-czogorich-koshtuye-vidpochynok-u-karpatah-zymovi-taryfy/> (дата звернення: 23.02.2023).

49) Львів відмовився від Олімпіади-2022 <https://nv.ua/ukraine/lvov-otkazalsya-ot-olimpiady-2022-1854.html> (дата звернення: 24.02.2023).

50) Найпопулярніші гірськолижні курорти Закарпаття. <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2865912-na-zakarpatti-zasnizilo-usi-girskolizni-kurorti.html> (дата звернення: 24.02.2023).

51) Принципи зонування території промислового підприємства. https://stud.com.ua/27036/tovaroznavstvo/printsipi_zonuvannya_teritoriyi_promisl_ovogo_pidpriyemstva (дата звернення: 24.02.2023).

52) Принципи – Сталий розвиток для України. <https://sd4ua.org/shho-take-stalij-rozvitok/printsipi/> (дата звернення: 25.02.2023).